

„მოგზაური“ წელი-
წადში ღირს 5 მან.
ნახევარ წლით 3 მ.
ცალკე ნომერი 10 კ.
ადრესი: თფილისი,
ნიკოლოზ. ქ. № 44.

მოგზაური

რედაქცია ღრუბ. კორ-
ფელ. დღი. წელით
10 საათ. შუადღის
1 საათამდე, და სა-
ღამოს: 6 სათ. 7 სა-
ათამდე.

უოცამეცხრეული შუბნალი

№ 29.

კვირა, 7 აგვისტო 1905 წლისა.

№ 29.

შინაარსი: საშიშარი აჩრდილი.—კავშირი თუ პარტია ნ. ელია-
ვასი.—ამის ამბები.—ოფიციალური ცნობა.—სხვა-და-სხვა ამბები.—კო-
რესპონდენტები.—რუსეთის ქრთნიკა.—შუცხოეითი.—განა ეს მოსათმე-
ნია? ვ. რუხაძისა.—დისციპლინა.—ფელეტონის მაგიერი, ეშმაკისა.—პო-
ლიტიკური ეკონომიის კრიტიკა—ენგელსისა, (თარგმანი).—ჟურნალ-გა-
გაზეთებიდან.—ბურჟუა და პროლეტარი.—მსჯელობის უფსკრული, ი.
ნაკაშიძისა.—„ცვლილება“—სხვათა შორის, ბარ. გლეხისა.

საშიშარი აჩრდილი.

რუსეთის ტყავ-გამძვრალ გლეხ-კაცობას საშიშარი აჩრდი-
ლი წამოეწინა. ჯერ მხოლოდ იმისი მარტო საზარელი
სახე მოსჩანს, სახე მახინჯი და უმსგავსო, მაგრამ მწარე გა-
მოცთილებით დამფრთხალი ხალხი ახლავ გრძობს მომავალი
უპედურების სიმძიმეს. რუსეთში შიმშილობას მოეღიან! შიმ-
შილობა ხშირი სტუმარია რუსეთისა; ის მუდამ თვალ წინ
უდგას გლეხ-კაცობას სულთა-მსუთავივით სიკვდილის ცელით
აღჭურვილი და მოსვენებას არ აძლევს მას. საზარელი რამ
არის შიმშილობა ყოველ დროს, მაგრამ უსაშინელესი და უსაზა-
რლესი იქნება ის დღეს, როცა რუსის გლეხ-კაცობა უკიდურეს
სიღარიბეშია ჩავარდნილი, როცა მას სულს ხდიან, თითოეულ კა-
პეიკს ჯიბიდან სტაცებენ, როცა ყველა მშრომელი ხელი სადღაც
შორს მანჯურის მინდვრებში გადახვეწილი შეუბრალებლათ
იქლიტება, როცა ყველა საწარმოვე დაწესებულებები კოტრდე-
ბაან და იკეტებიან! საზარელია შიმშილობა ყოველთვინ, მარა
უსაზარლესია ის დღეს, როცა რუსეთის თვითმპყრობელმა მთავ-
რობამ ბეჩავი გლეხ-კაცობა სილატაკის უკანასკნელ საფეხურზე
ჩამოახტუნა, როცა უკანონობა—უსამართლობამ მას მოქედების
უნარი წაართო, როცა ადმინისტრაციის თავ-გასულობამ მას სუ-
ლი შეუხუთა. როგორც გაზეთები იუწყებიან შიმშილობა მოსა-
ლოდნელია 26 გუბერნიისაში. ოფიციალური წრეები ასეთ მო-
ვლენას საზოგადოთ „მოსავლის ნაკლებობას“ ეძახიან. ასეთი
მოსავლის ნაკლებობა იყო 13 წლის წინათ, რომლის კვალი
ჯერაც ცხოვლათ ატყვია რუსეთის ცხოვრებას. მაგრამ ესლა-
ნდელი მდგომარეობა გაცილებით ვარსია მაშინდელზე. მა-
შინ დამშეული ხალხი დიდ ქალაქებში მაინც შოულობდა
ლეკმა პურს, რაც დღეს თითქმის შეუძლებელია. როგორც
ვიციტ მანჯურის უაზრო ომმა მთელი რუსეთის სიმდიდრე
ჩაყლაპა. ათასი მცარცველი გაძღა საწყალი ხალხის ჯიბიდან
ამოგლეჯილი გროშებით! ათასი სისულელე ჩაიდინა ჩვენმა
გზა დაკარგულმა ბიუროკრატამ თავისი შერყეული მდგომა-
რეობის გასამაგრებლათ და ერთხელაც არ უფიქრია იმაზე
(შეიძლება კიდევაც იფიქრა) თუ რას უზადებდა ის ქვეყანას.
უნიკო ბიუროკრატის აღბათ ქვეყნის სამსახური ეგონა
ათი ათას ვერსზე, მანჯურიაში საქონლის (საკვების ურსათის)
გადაზიდვა და მერმე იმისი დაწვა. მან გამოაშორა ოჯახს
მოქმედი წევრები და ომში გაგზავნა. ხოლო უძღუნის სახ-
ლში დასტოვა და მოღვაწეობა ჰგონია ასეთი უაზრობა.

საშიშარი აჩრდილი მაინც წინ გვიდგას და მისი აცოლება,
მისი შეჩერება არ შეუძლია არც ციხე სიმბაგრეს, არც თოფ-
ზარბაზანს, არც რკინის ბორკილებს!, არ ძალუძს არცერთ იმ
საშვალებას, რომელიც ჩვენი მთავრობის განკარგულებაში იმ-
ყოფება. მეტადრე დღეს, როდესაც ძველი კალაპოტიდან
გადმოვარდნილი ცხოვრება ახალში არ ჩამდგარა, როდესაც
ქვეყანას სათავეში ჯერ კიდევ ბიუროკრატია უდგა, რო-
მელთა განუწყვეტელი მოქმედების ნაყოფს ასე უხვათ მოიმკის
ჩვენი მუშა ხალხი, მხედრობა და საზოგადოთ მთელი გა-
ჭირვებული რუსეთი. მწარეა ეს ნაყოფი, საზიზღარია თი-
თოეული იმისი მხარე, მაგრამ იმის გარეშე გზა არ არის.

მაშ ვინ უნდა გადაუღობოს გზა ამ საშიშარ მტერს, ვინ
უნდა შეაკვეცოს ფრთა მის თავ-აშვებულ პარბაშს და ცო-
ტათ თუ ბევრათ შეუმსუბუქოს ჩრავალ-ტანჯულ ხალხს მწა-
რე შედეგი შიმშილობისა. ვინ უნდა იკისროს ხალხის ჭირი-
სუფლობა და ამ ღანსაცდელიდან იმისი ხსნა? ნუ თუ იმ ბიურო-
კრატიათ, რომელიც კაპას დედინაცვალივით მუდამ გენიას ცეც-
ხლში ახრჩობს ხალხს და რომელმაც ამ დღეში ჩაგდო ის?
არა და არა... ხალხს ჭირისუფალი აღარ სჭირია, ის თითონ
უნდა აღსდგეს და მოემზადოს საშიშარი მტრის შესახვედრათ!
აუცილებელია დამფუძნებელი კრების მოწვევა, აუცილებელია
სახელმწიფოს სათავეში ხალხის ნდობით აღჭურვილი პირების
ჩაყენება! შიმშილობა არც თუ ისეთი სენია, რომლის გან-
კურნება არ შეიძლებოდეს. ევროპის დაწინაურებულ ქვეყნე-
ბში არც კი იციან რა არის ისეთი პერიოდული შიმშილობა,
რომელსაც რუსის ხალხი სასოწარკვეთილებამდე მიყავს. მი-
ზეზი ამისი ის „საშიში განათლება“ არის, რომელსაც რუსე-
თის მთავრობა დარაჯათ უდგას და თავის სამფლობელოში
არ უშვებს. შიმშილობა კულტურულათ ჩამორჩენილ ხალხთა
თან დაყოლილი სენია, რომელიც ხალხის გონებრივ და მო-
ქალაქურ აღორძინებასთან ერთათ ისპობა. მაშ უნდა მოის-
პოს ჯერ ის რკინის ზღუდე, ის ბორკილი, რომელიც ხალ-
ხის განათლებას აფერხებს და მასთან ერთათ მოისპობა შიმ-
შილობაც. ვინ მოსპობს ამ მაგარ ზღუდეს?—დამფუძნებელი
კრება! აი ერთათ ერთი ძალა, რომელიც დაანგრევს იმ შავ
და ბნელ ზღუდეს უმეცრებისას, რომელიც ხალხს გაუხსნის
პროგრესის გზას უკეთესი მომავლისაკენ. მხოლოთ ხალხის
მიერ არჩეულ მთავრობას შეუძლია საშიშარი სახე შიმშილო-
ბის აჩრდილისა უკუ აქციოს, მხოლოთ დამფუძნებელ კრებას
შეუძლია კალაპოტიდან გადმოხეთქილ ცხოვრებას ახალი მი-
მართულება მისცეს.

კავშირი თუ პარტია?

ამ განთავისუფლების ხანაში რაღაც ეპიდემიასავით მოედვა
რუსეთის საზოგადოებას პროფესიონალური კავშირების პო-
ლიტიკური მიზნით დაარსება. დაარსდა კავშირი ვეტილე-

ბისა, პროფესორებისა, ჟურნალისტებისა, კანტორშიკებისა და სხვა. ყველა ამ კავშირებს ერთი სენი დაყვით: მათ ერთ-მანეთში აურიეს პოლიტიკა და პროფესია და ლამობენ ერთ პროგრამაზე შეთანხმონ პროფესიის ყველა წევრები. მართალია, ყოველი პროფესია განსაზღვრულ პირობებში მოქმედებს, ამ პირობებს გავლენა აქვს ყოველი წევრის აზროვნებაზე და მიმართულებაზე, მაგრამ ეს გავლენა არც იმდენათ ძლიერია, რომ წოდებისა თუ ხელობის ყველა წევრები დამორჩილდნ და ერთ დონეზე დააყენოს ყველას აზროვნება, ყველას ერთი მიმართულება მიადებინოს. ეს, რისაკვირვლია, მით აიხსნება, რომ ახალი ცხოვრების მიერ შექმნილ პროფესიაში კაცი შედის უკვე მომზადებული; ხშირათ იგი სულ სხვა წრიდან და ხელობიდან მოდის და ამიტომ შესაძლებელი გამხდარა პროფესიის წევრთა აზროვნების სხვა და სხვაობა თუმცა როგორც ვთქვით უმრავლეს შემთხვევაში ერთი პროფესიის წევრნი არსებითათ ერთი პოლიტიკური მოძღვრების მიმდევარნი არიან. მაინც შესაძლებელია სხვა და სხვაობა რის მაგალითს თვით უკვე დაარსებული კავშირების ხანმოკლე ისტორია გვაჩვენებს. მაგალითად ჟურნალისტების კრებიდან გამოვიდა მთელი ჯგუფი მწერლებისა, მარქსისტები, რომელთაც განაცხადეს, რომ კრების მიერ მიღებული რეზოლუციები შეუძლებელს ხდიან მათ კავშირში შესვლას. მეორე მაგალითი, დიდი ხანია ცდილობენ რკინის გზების ყველა მოსამსახურეთა კავშირის დაარსებას, მაგრამ ეს დღემდე ვერ მოუხერხებიათ. არც მოხერხდება იმიტომ, რომ უმთავრესი კონტინგენტი ასე თუ ისე უკვე დაკავშირებულია მოქმედ პარტიასთან, ხოლო დანარჩენებში დიდი განსხვავებაა ეკონომიურ მდგომარეობაში.

იმდენათ უფრო ადვილი მოსახერხებელია ასეთი კავშირების დაარსება, რამდენათაც ერთგვარი მასსიდან შედგება პროფესია. ასეთია, მაგალითათ, ბურჟუაზიული პროფესიები ვექილებსა, ექიმებსა, ინჟინერებისა და სხვათა. ყველა ამათი ეკონომიური მდგომარეობა ანუ კაპიტალთან განწყობილება თითქმის ერთგვარია, ამიტომ მათი პოლიტიკური იდეალებიც უმრავლეს შემთხვევაში ერთნაირია. სულ წინააღმდეგს ვხედავთ ისეთ „პროფესიაში“, როგორც რკინის გზის მოსამსახურეები. აქ ერთ კრებულში უნდა მოუყარონ თავი მუშებს, მესწარებს, სიგნალშიკებს, მემანქანებს, კაჩეგარებს, კონდუქტორებს, ფერმლებს, კანტორშიკებს, ექიმებს, ვექილებს, ინჟინერებს და სხვათა, რაც ყოველად შეუძლებელია — შეუთანხმებელია მუშისა და ინჟინერის, კაჩეგარისა და ვექლის, უბრალო გადამწერელისა და განყოფილების უფროსის ინტერესები. მათ შესათანხმებლათ მართლ ლიბერალური „ადამიანის უფლებათა“ დაცვა და დროშაზე მისი დაწერა არ კმარა. წავიდა ის დრო საუკუნოთ, როცა ამ დროშის ქვეშ მთელი „მესამე წოდების“ შეერთება შეიძლებოდა; კლასთა ინტერესების წინააღმდეგობამ მეტათ მოიღვა ფეხი და თან იმდენათ აშკარა შეიქმნა იგი, რომ გადატაკებულმა უმრავლესობამ შეიგნო თავისი მდგომარეობა და დღეს იმის ცდაშია, რომ ერთი მხრით თვით მოიკრიბოს ძალები, შეადგინოს ერთი შრომის ინტერესების დამცველი პარტია და მეორე მხრით, ყველა მოწინააღმდეგეს ერთათ მოუყაროს თავი. მაშ როგორ მოხერხდება მყვლეფელ უმცირესობის აგენტებთან, როგორც არიან ვექილი, ინჟინერი, განყოფილებათა გამგეები, ბუხგალტერები და სხვა, საერთო კავშირი შეადგინოს გაყვლეფილმა უმრავლესობამ. ასეთი ცდა ნამდვილი ბურჟუაზულ-ლიბერალურია, და რამდენათაც განხორციელდება იმდენათ მავნებელი იქნება, რადგან შეასუსტებს კლასიურ თვით შეგნებას. საბედნიეროთ, იმდენათ წინააღმდეგია ეს ცდა არსებულ ურთიერთების ბუნებისა, რომ სრული იმედი გვაქვს საწადელს ვერ მიახწევინ ინიციატორები, რა გინდ ვრცელი მოთხოვნები შეიტანონ თავისი კავშირის პროგრამაში.

ეპიდემია ჩვენი აზრით გამოწვეულია მით, რომ განმათავისუფლებელმა ხანამ უორგანიზაციობის დროს მოუსწრო ბურჟუაზიას, რომელიც მეტათ ორკოფ მდგომარეობაში დგას. ერთი მხრით, არსებულ ფეოდალურ-ბიუროკრატიულ წყობილებება მისთვისაც მეტათ შემავწროებელია და ამ მიზეზით ის მზათ არის მხარი დაუჭიროს განმათავისუფლებელ ელემენტებს, მაგრამ მეორე მხრით მათი კლასობრივი ინსტინქტი ეუბნება, რომ ამ განთავისუფლებას მოყვება უფრო გამწვავებული კლასობრივი ბრძოლა და აი ეს მოფიქრება ახვეინებს უკან; ამ მიზეზით ბურჟუაზია მზათ არის რეაქციას დაუკავშირდეს. ძნელია ასეთი მდგომარეობა, ლიბერალებისათვის სათაკლოც არის, მაგრამ ნამდვილი კია და გამოწვეულია რუსეთის ცხოვრების განსაკუთრებულ პირობით. — არსად, არც ერთ სახელმწიფოში, ასეთ განთავისუფლების საქმეში არ ყოფილა მონაწილე ორგანიზაციით ძლივამოსილი პროლეტარიატი, თუმცა თვით განთავისუფლება ყოველგან მისი სისხლითა და შრომითაა მოპოებული. აი, ეს განსაკუთრებული პირობა აარსებინებს ბურჟუაზულ იდეოლოგიებს ხსენებულ კავშირებს. მათ უნდათ „განთავისუფლების“ დროისთვის მომზადებულ იქმნენ, რომ კარგათ გაანაწილონ ბიუროკრატიის „მემკვიდრეობა“, რადგან იციან რომ ბოლოს და ბოლოს ბატონობა მაინც მათ ხელში გადავა. ასე გვესმის ჩვენ ამ პროფესიონალურ პოლიტიკურ ავშირთა და კავშირთა კავშირის მნიშვნელობა და წარმოშობა, რასაც მათი პროგრამა მოწმობს. საკმარისია ოდნავ გავუსინჯოთ კბილი უკანასკნელს. აქ თქვენ ხვდებით ორ პალატიან სისტემას, არა პირდაპირ კენჭის ყრას, ქალთა უფლების უარყოფას, სოციალურ კითხვის გადაფურჩუებას, სახელმწიფოს ფორმის გიმოურვეველობას და სხვა, ერთი სიტყვით ტიპიურ ბურჟუაზულ-ლიბერალურ პროგრამას, რომლის განხორციელებასაც იღებს მიზნათ კავშირი და თან გვეუბნება, ასეთ პროგრამას მხოლოთ იმიტომ ვადგენთ, რომ ყველა მოწინავე ელემენტებს მოვუყაროთ თავიო.

რაც უნდა დაიკრვას ასეთმა ორგანიზაციამ, აშკარაა რომ ის პარტიაა, და მხოლოთ იმას შეუძლია ასეთ კავშირში მონაწილეობის მიღება, რომელიც არ ეკუთვნის სხვა გარკვეულ პარტიას. ამით აიხსნება ისიც რომ მარქსისტები არ შედიან, ხოლო საცა შევიდენ, გამოდინ ასეთი კავშირიდან. პირველათ კიდევ შესაძლებელ იყო, ეფიქრა კაცს, რომ ეს კავშირები უფრო თავისუფალ საზოგადოების მაგიერობას იკისრებდენ, თავის მიზნათ მოქმედ პარტიების დახმარებას დაისახავდენ, მათ მოქმედების ხელის შეწყობასა, მაგრამ სინამდვილემ უარყო ასეთი შეხედულება — რადგან ამ კავშირთა წევრების უმრავლესობა, როგორც მდგომარეობით ისე პოლიტიკური იდეალებით ბურჟუაზულ წრეს ეკუთვნოდენ. მათ შეიტანეს თავის პროგრამაში ისეთი ფუნქტები, რომელნიც აშკარათ განარჩევენ მათ უკიდურეს მემარცხენე პარტიისაგან ე. ი. თვითონ შეადგინეს პარტია.

ამიტომ დღეს შეუძლებელია ერთსა და იმავე დროს ასეთ პროფესიონალურ კავშირში და პარტიაში ყოფნა. ეს იქნება ორ პარტიაში თავის ჩარიცხვა, რაც თავის თავათ პოლიტიკური აბსურდია.

ასეთი საერთო კავშირების შედგენა შეუძლიათ დღეს მხოლოთ ბურჟუაზიულ ელემენტებს, მხოლოთ მათთვის არის ხელსაყრელი, რადგან როგორც ზევითაც ვთქვით იმას შეუძლია დააბნელოს კლასობრივი ინტერესების შეგნება დროებით მაინც. ამიტომ მშრომელთა ინტერესების დამცველი, სწორეთ ისე, როგორც თვით მშრომელი, რამდენათაც იგი შეგნებული პოლიტიკური მოღვაწეა უარყოფს ასეთ კავშირს. აქ მათთვის სარჩევი და საყოყმანო არაფერია...

მოტივი და მადეი.

კარგა ხანია ომის შესახებ ჩვენ მკითხველებთან საუბარი არა გვქონია. მას შემდეგ ბევრი რამ მოხდა, მარა დიდი არაფერი მომხდარა. ერთათ ერთი საყურადღებო ფაქტი ბრძოლის ველზე, კუნძული სახალინის აღებაა. იაპონელები დიდი ხანია კბილებს ილესავდნ ამ ლუკმის გასაკრავათ და კიდევაც იგდეს ხელში. სახალინი ანუ როგორც ახლა იაპონელებმა უწოდეს კაბაფუტო ძლიერ მდიდარი კუნძულია, მაგრამ ჩვენს ბიუროკრატის როლის ჰქონია სიმდიდრის გამოყენების შნო, აქ რომ გამოეჩინა? უმთავრესი დანიშნულება სახალინისა ის იყო, რომ იქ დამნაშავეებს აგზავნიდნ. სხვათა შორის სახალინზე იაპონელებმა 3000-მდე კაცი დაატყვევეს თავისი საომარი იარაღებით.

ხმელეთზე ომი ჯერ მიწყნარებულია, ორივე სარდალი პოზიციას იმაგრებს და ემზადება მომავალი საშინელი ბრძოლისათვის.

აი ამ დროს ამერიკის ქალაქ პორტსმუტში ფრიად საყურადღებო ამბები ხდება. იქ რუსეთ—იაპონიის წარმომადგენლებს სამშვიდობო თათბირი აქვთ გამართული. „ზავი მართლაც რომ ჩინებული საქმეა. ვინ იქნება წინააღმდეგი იმისი, რომ ეს უთავბოლო ჯღეტა შეწყდეს, მეზობელ ერთა შორის მეგობრული კავშირი ჩამოვარდეს, მაგრამ არ შეიძლება არ ვეკითხოთ: ვისთან აქვს იაპონიის მოლაპარაკება, რუსეთის ხალხთან თუ ბიუროკრატისთან? უკანასკნელ შემთხვევაში იაპონიას შეუძლია სრული იმედი იქონიოს, რომ ზავი მხოლოდ დროებითია და ბიუროკრატამ თუ კიდევ ქვეყნათ იბოგინა, მშვიდობიანობა მხოლოდ ოცნება იქნება. პირველ შემთხვევაში საქმე სულ სხვაგვარ მიმართულებას მიიღებს, მკვიდრი და შეურყეველი სამშვიდობო პირობის დადება მხოლოდ ხალხის წარმომადგენელთა შეუძლიათ.

რუსეთის საზოგადოებაც მომაკვნილებელსა და მიუტყვებელ ცოდვას ჩადის, როცა ასეთ დიად კითხვას, როგორც გამარჯვებულ მოწინააღმდეგესთან ზავის პირობების დადება, გარეშე პირებს უთმობს.

ნუ თუ ზავის პირობები იმ ბიუროკრატამ უნდა შეადგინოს, ვინც ასეთი სამარცხვინო ომი გამოიწვია, ვინც ასე საქვეყნოთ შეარცხვინა ასორმოცი მილიონი ხალხი? რუსეთის ვის არ უნდა ჰქონდეს იმისი უფლება თავის თავს მოუაროს და ამაღს მოითხოვს სამართლიანობა და ეს უნდა მოითხოვოს ყოველმა შეგნებულმა მოქალაქემ. მხოლოდ და მხოლოდ ხალხის წარმომადგენელთა კრებას შეუძლია კანონიერი სამშვიდობო პირობები დაუდოს მეზობელ ხალხს, და ყოველივე სხვაგვარი მოქმედება ყალბ აქტათ ჩაითვლება. „პრ. კრ.“

აი ასეთია რუსული პრესის სამართლიანი აზრი. ზავი რუსეთ-იაპონიას შორის არის საქმე ხალხის წარმომადგენელთა. მაშ დამფუძნებელი კრება! აი უპირველესი მიზანი რუსის ხალხისა.

ო ჳ ი ც ი ა ლ უ რ ი ც ნ ო ზ ა

უმალღესის ბრძანებით ჩემთვის მონიჭებულის უფლების თანახმად ამიერიდან ვსაბო სამხედრო წესებს ქალაქ ქუთაისს, ფოთსა და ქუთაისის გუბერნიაში, რომელიც შემოდებული იყო მინისტრთა კომიტეტის უმაღლესა და მტკიცებულ დადგენილებათა თანახმად 21 თებერვალსა და 9 მარტს.

ამიტომ ვანთავისუფლებ გენ. ლეიტენანტს თავ. ჯამბაკურ ორბელიანს ქუთაისსა, ფოთის და ქუთაისის გუბერნიის, ბათუმის და კინტრიშის ნაწილის გენერალ-გუბერნატორის თანამდებობის აღსრულებისაგან და წინადადებას ვაძლევ ბათუმის ოლქის სამხედრო გუბერნატორს გენ.-მაიორს ფონ-პარკაუს ეხლავ შეუდგეს ბათუმის ქალაქისა და კინტრიშის ნაწილის გენ.-გუბერნატორის თანამდებობის აღსრულებას ამ უფლებით, რომელიც აღნიშნულია სამხედრო წესდებ. მე-19 მუხლში. ამასთანავე გენ.-მაიორის ფონ-პარკაუს გამგებლობას ექვემდებარებიან ყველა ის ჯარები, რომელნიც გაიგზავნიებიან ბათუმსა და კინტრიშის ნაწილში და ასინიც, რომელნიც ამ ჟამათ დგანან ხსენებულ რაიონში.

კავკასიაში მისი უდიდებულესობის ნამესტნიკი

გ რ ა ფ ი ვ ო რ ო ნ ც ო ვ - დ ა შ კ ო ვ ი.

სხვა და სხვა ამბები.

1 აგვისტოს ვახეთ „კავკაზში“ გამოცხადებული იყო შემდეგი „ოფიციალური ცნობა“.

„გასულ თვის უკანასკნელ რიცხვებში შეამჩნიეს, რომ ვიღაცა საეჭვო კაცები ნამესტნიკის სასახლესთან ტრიალობდნ ხალმე და მოხელე პირების სასახლეში შესვლა-გასვლას თვალს ადევნებდნ.

ამიტომ პოლიცია მათ თვალს ადევნებდა და ბოლოს შეიტყო, რომ მათ დამოკიდებულება ქონდათ ბევრს სხვა ცნობილ არაკეთილ საიმედო კაცებთან. სხვათა შორის, პოლიციამ შეიტყო, რომ 28 ივლისს ერთმა მათგანმა მიშჩენკოს ფოტოგრაფიაში შეიძინა ფოტოგრაფიული სურათი კავკასიაში საერობო დაწესებულებათა შემოღების შესახებ კრებაზე მონაწილეობის მიმდებთა. პოლიციამ შეიტყო აგრეთვე, რომ ის უცნობნი, რომლებიც სასახლეს თვალ-ყურს ადევნებდნ, თავს იყრიდნ სასტუმრო „გრანდ-ოტელ“-ში და ამ ბოლოს დროს შიგ მძიმე ბოხხები შექონდათ. საიდუმლო გამოძიების შემდეგ აღმოჩნდა, რომ ეს უცნობნი ჩვეულებრივ 28 ნომერში იკრიბებოდნ. ეს ნომერი დაქირავებული ქონდა ერთ ქართველ ყმაწვილ კაცს, რომელიც თავის მოქმედებით ყველას ყურადღებას იქცევდა.

პოლიციამ გადაწყვიტა, ყველა ეს პირები შეეპყრო.

31 ივლისს, შუადღისას, პოლიციის მოხელენი მივიდნ სასტუმრო „გრანდ-ოტელში“ ამ პირების შესაპყრობათ და უცბათ შევიდნ 28 ნომერში. აქ იმათ ნახეს ოთხი კაცი, რომლებმაც ძალის ხმარება მოინდომეს და ცდილობდნ ხელში აეღოთ სტოლზე მდებარე რევოლვერი „ბრაუნინგის“ სისტემისა. ამავე დროს ერთ მათგანს უნდოდა როგორმე ფეხთან მისულიყო, სადაც, როგორც შემდეგში აღმოჩნდა, შენახული იყო გატენილი ყუმბარები, მაგრამ პოლიციის მოხელეებმა აღარ დააჯალეს და ყველა დროზე შეიპყრეს, — ერთი მათგანი თავშიაც დაქრეს.

მალე იმ ადგილს მივიდა გამოძიებელი და ტფილისის სამოსამართლო პალატის პროკურორი დოლნიკოვი, დაათვალიერეს მე-28 ნომერი და ფეჩში ნახეს შვიდი ყუმბარა, ეგრეთ-წოდებულ „მაკედონიის ტიპისა“, ზოგი დიდი, ზოგი პატარა. ორი მათგანი გატენილი იყო. ამას გარდა აქვე ნახეს დინამიტი, ასაფეთქებელი ვერცხლის წყალი, ბიკფორდის პატრუქები და ფისტონები. იქვე იპოვნეს სურათები ნამესტნიკისა, პოლიციის უფროსის შირინკინისა და „ტფილისის სოციალისტ-რევოლუციონურ პარტიის“ განაჩენი, რომლითაც გენ. შირინკის სიკვდილი ქონდა გადაწყვეტილი.

დამნაშავენი, როგორც იმათი პასპორტებიდან ჩანს, არიან: 1) დავით კახაური, 2) შიო პავლიაშვილი, 3) ვასპარ კახაროვი და 4) მიხეილ პეტროვი. ყველანი დაატუსაღეს. გამოძიება სწარმოვებს“.

— „წითელი რაზმის“ მოქმედებამ თავი იჩინა. როგორც ამბობენ სოფ. ხოვლეში ეს ახალი რაზმი თავს დასცემია უკვე ცნობილ „შავ რაზმს“. ბრძოლის შედეგი ძლიერ სამწუხარო ყოფილა კეთილ-მობილთა მილიციისათვის. ერთი მილიციონერი მოუკლავთ, რვა თოფი და ოთხი რევოლვერი წაურთმევიათ. ეს მეტათ საყურადღებო ფაქტია თუ ბრწყინვალე წოდების მილიცია გონიერი თვალთ შეხედავს, მარა ხათაბალა ისაა, რომ ასეთ უნარს მოკლებული არიან ჩვენი ცნობილი დრუჟინისტები.

— ბაქოს გუბერნატორის თავ. ნაკაშიძის მოკვლის საქმე, გაირჩევა სამხედრო სასამართლოში 16 აგვისტოს. პასუხის გებაში მიცემულია შუშის მცხოვრები სიონ ჟილიანცი, ბაქოს მცხოვრები — გიორგი მერიამოვი, სპარსეთის ქვეშევრდომი — პეტრე სალატიანცი და ნახიჩევანის მაზრის მცხოვრები მინას აკაშიანცი. „ბ.“ სიტყვით, ამათ ბრალდებათ 11 მაისს ყუმბარის გასროლა და თავ. ნაკაშიძის მოკვლა.

— შმაღლეს მთავრობის განკარგულებით, სომხებს დაუბრუნდა უფლებანი თავისუფლათ სამრევლო-საეკლესიო სკოლების დაარსებისა, როგორც ამ 15 წლის წინათ იყო. ამას გარდა ხელ-ახლა გადაეცა სომხის სამღვდლოებებს და ეკლესიას ის საეკლესიო მამულები, რომელიც თავ. გალიცინის დროს ჩამოერთვა და ხაზინას გადაეცა.

— ხაშურში, შიგ ბაზარში მოუკლავთ სტრაჟნიკი ტკაჩენკო, რევოლვერი წაურთმევიათ და გაქცეულან. დამნაშავეთ ეძებენ.

— მართი სტრაჟნიკი კიდევ სოფ. ცავში მოუკლავს. 13 ივლისს.

— 2 აგვისტოს ტფილისის სამოსამართლო პალატამ წოდებათა წარმომადგენლების მონაწილეობით გაარჩია პოლიტიკური საქმე. პასუხის გებაში მიცემულია გორის მაზრის სოფ. ტყვიავის მცხოვრები ივანე ზაქარიასძე კეცხოველი. კეცხოველის შესახებ ციხის ჯვრის მასწავლებელს ივანოვს უცნობებია დეკანოზ ვოსტორგოვისათვის. რომ პროპაგანდას ეწევაო. ვოსტორგოვს ეს ამბავი თავის მხრივ პროკურორისათვის გადაუცია. შესდგომიან საქმის გამოძიებას. გაჩხრეკის შემდეგ კეცხოველი ჩაუსვამთ მეტეხის ციხეში, სადაც იგი დღევანდლამდე იმყოფება. როგორც ოქმი გადმოგვცემს, ამ ორი წლის წინათ კეცხოველი შესულა ესრეთ წოდებულ „რუსეთის სოციალ-დემოკრატიულ მუშათა პარტიაში“, რომელსაც აზრად აქვს დაამხოს არსებული სახელმწიფო წესწყობილება. ამ საქმისთვის კეცხოველი შარშან გაზაფხურზე სოფ. ციხის ჯვარში პროპაგანდას ეწეოდა და ცდილობდა გლეხობა აედელევიდა არსებულ წესწყობილების წინააღმდეგ. მცხოვრებთ ურიგებდა მთავრობის საწინააღმდეგო შინაარსის გამოცემებს. იმავე წლის ივნისს კეცხოველს გორში საწყობი ჰქონია საწინააღმდეგო ბროშურებისა და პროკლამაციებისა, რასაც ქარელში კოსტანტინე ხომერიკს აწოდებდა ხალხში გასავრცელებლათ. ამავე აზრით კეცხოველს გამოცემანი გადაუცია სხვა პირებისათვისაც, სხვათა შორის, ვილაც სიხარულიძისათვის, რომელიც ვერ იბოვნეს. ხომერიკი 1904 წლის მანიფესტის ძალით გაუნთავისუფლებიათ. კეცხოველს იცავდა ნაფიცი ვეჭილი ვ. ა. დემიდოვი. საქმის გარჩევამ გასტანა საღამოს 8 საათამდე. პალატამ ხალხის დასწრებით გამოუცხადა განაჩენი რომლითაც ივანე კეცხოველი დამნაშავეთ იცნო და

გადაუწყვიტა ერთი წლით ციხეში დაბრუნება. 3 აგვისტოს კეცხოველმა თავდებობით განთავისუფლება ეთხოვა.

ქვეყნის

ბიბლიოთეკა

დაბა-სოფლის ამბები

ქსნის ხეობა. რაც დრო გადის გლეხ-კაცობას თავის გადაწყვეტილებაში უფრო მეტი სიმტკიცე ეტეობა. რჭყოფობაში და უყმანმა, მკანა, საბალოთ ამოქანა თავისი ხსენება. გაკაყდა გლეხი! ხანგრძლივმა ჩაგვრა მდუმარებამ სკამარისათ აკრძნობინა მას ცხოვრების თვალთ-მაქცობა და ხრიკები.

— დროა, ბოლო მოედოს მუქთა ხორათა ზარზაშს, ზირ-წაჭმულ თავ-გასულობას, ძირს მუქთა უღაზიები, ძირს უსამართლობა, გაუმარჯვან ადამიანის შრომას, გაუმარჯვან სამართალს! ეს და ამ გვარი ხმები მედგრათ მხსდება ქსნის ხეობას. უკველივე მუქარა მთავრობის მხრივ უნაყოფოთ იკარგება; მიუხედავათ სასტიკი ბრძანებისა ადადგინონ არსებული წესი, გლეხ-კაცობა თავისს გზას არ შორდება. სხვათა შორის ბევრჯან, როგორც ს. შხამს, ძლიერ უფრთხიან შამსახლისის ან სხვა მოხელის არჩევას, სხვა დაწესებულებათა გზა ხომ კარგა ხანია დავიწყებთსა მიცემული. სამაგიეროთ გლეხ-კაცობა თავისაში იჩენს მეტ სიმტკიცეს და ჰატევის ერთობისადმი, რომელსაც მოწმობს შედეგი მაგალითი. ამ ორი-სამი კვირის წინათ სტრაჟნიკებმა, დაატყვევეს რამდენიმე საეკლე გლეხ-კაცი. ისინი იყო დაუბირეს დუშეთის სასტიმროსკენ გამგზავრება, რომ მოუვარდენ გლეხ-კაცები და ძალით განთავიფილეს თავიანთი ძმები.

ამ დღეებში გვეწვია გენერალი ამილახვარიც. სოფელ ახალგორში იყო მოწყველი გარშემო სოფლები. გლეხ-კაცობა მეტის-მეტათ ნაკლებათ დაესწრო. გენერალი არიგებდა მათ ჩამდგარიყვენ ძველ კალაპოტში, სხვათა შორის ჩვეულებრივ მოქცეოდენ მეპატონებსაც. როგორც ცოლი არ წაერთმევა ქმარს, ისე მეოთხედები მეპატონეთათ—ეუბნებოდა გლეხებს თავადი. ვნახეთ, რამდენათ გასჭრის მისი დარიგება ხალხზე.

სოფ. ოძისში (დუშეთის მაზრა) აღმოჩნდა რამდენიმე ზირი, რომელნიც თურმე მეტათ საზიზღარ და უხნეო ვაჭრობას ეწეოდენ. ძლიერ ეუცნოება ადამიანს ამის გაკონება ახლანდელ დროში, მარა ეს გაუბატონები თურმე ბავშვებით ვაჭრობდენ. ამ წინახედაც მოუტანიათ მეზობელ სოფელში რამდენიმე ბავშვი და კოჭარში ვიდაც თათარისათვის მიუყიდნიათ. რადაც შემთხვევით ამ ჰატარებს დაუწყევლათ თავი აქედან და შინამდე მოუხწყვიათ სადაც თავისი ზირით ამბობენ თავიანთ თავგადასავალს. თურმე შეიდეგლებს სხეებიც ჭეოლიათ ნაყიდი, რომლებიც ამ ჰატარებთან ერთათ უფიდიან დაწყვედეულნი. ამ დღეებში, მკის დროს ამათ იცნეს თავიანთი დამჭერები, აცნობეს ხალხს, რომელმაც დაიჭირა ისინი და სასტიკ სასჯელსაც უმზადებს.

გინა-ვარ.

ლეჩხუმი. ლეჩხუმის მაზრა იმ გვარ კუთხეს წარმოადგენს ჩვენ მრავალტანჯულ ქვეყანაში, რომელსაც რუსები საფუძვლიანათ „სადათვე კუნტულს“ აწუ, უკეთ რომ ვთქვათ, „დათვის ბუჩქს“ უწოდებენ. აქაური ჰატარიქარული და ტრადიციონურ ფორმაში ჩაყინული ცხოვრება დიდი ხანია დასავსებულ და უღარტებით დაფარულ კალაპოტში მიმდინარეობდა წყნარათ და უხმოთ—თითქმის სადათას ძიღს შეეპერეს და სიცოცხლის ნიშანწყალი გამოეკედეს.

სდუმდა ხალხი და ამ იდილიურ, სამარისებურ სიჩუმეს დრო-გამოშვებით არდეუდა მხოლოთ „ბრწყინვალეთა“ სასახლეებში გაბმული „ჭარი-ჭარალო“, ბიურკრატის თავგასული თარქობა და წყნარი, მაგრამ გულიდან ამხანსეთქი კვინეს ჭანან-გაწყვეტილი, დამონაგებული გლეხისშვილისა. მაგრამ ბრძნულათ უთქვამს ხალხს, „დრონი შეფობენ და არა შეფენი“. დადაც დრო და ცხოვ-

რებსამ თავის ადგილ მანდ ადო. ჯერ კიდევ ქვემო მდძიების ად-
რინმა ბრძოლის კვირისა გაჭკაფა გზა, გადმოიჭრა მთებზე და
ამინანის მოტანებული ტენსლის ნაპერქაღვივით მოქლო მთელ არე-
მარეს; გაუდგოდა ხალხს ტუბილი, სანეტარო იმედები განთავისუ-
ფლებისა, ახალი-ადამიანური ცხოვრებისა. ხალხი საუკუნოებით
დამინაგვებული, შეტენბასა და გათვითცნობიერებას მოკლებული გლე-
ხი ვერ ბედავდა და არც იცოდა, რაგორ მოქცეულიყო. ბუნდოვან-
ნათ და გამორკვევლათ ბუუტავდა მის გონებაში აზრი, რომ მამან-
ხანურათ ცხოვრება შეუძლებელია, რომ დრო იცვალა. ბევრი სხვა
და სხვა ახალი მოთხონილებანი გაჩნდა; რომ საბატონო დაღას
და ბეგარს ათასგვარი გადასახადები ზირდაზირი და არა ზირდაზირი
მიეძატა; რომ ცხოვრების ჭახაკათ ფული გადაიქცა, მაგრამ ეს
„სახინდარი ლითანი“ ჭირით და ვაგებით ჩამოვიდა არ ჩერდება
მის ჯიბეში და ათასი გამოტოტინებული სული ბატონისა, მღვდ-
ლებისა თუ ბიურკრატისა აცლის ხელიდან; მიწა კი—ეს უმთა-
ვრესი სახსარი მისი ცხოვრებისა ისევ ბატონის საკუთრებათ რჩება,
ან ვინმე ჩაჩხის ხელში გადადის, მას კი ბოჯანთა რა-
ზშიმი გზავნის. ხედავდა უფლებივე ამის საწყალი გლეხი და ძალ-
დატანებით იკლავდა თავის გულში მწარე სევდას. დღეს კი, რა-
დესაც ჭერცე გავრქთილია მომხიბლავი, დიადი განმთავისუფლებ-
ბელი მოძრაობით, რასავიარკველია, ჩვენმა დიდი ხნის სავა-
ნემსე გამოიღვიდა და მშრამელა ხალხის ფერხულში ჩაება. გაწედა
ჯაჭვი მონობის; დაბადა დიადი აზრი, რომელმაც კაბორწინა წვე-
ლიადით მოცული ხალხის გონება, სულეურათ გარდაჭქმნა და ახალი
ცხოვრება დაწეობა. დიდი ხნია შეწედა დამოკიდებულება მარ-
თებობასა და გლეხებს შორის. დიადი გასუქებული მონულებების
მაგიერ სინდისიურათ და სწრაფათ განაკებენ საქმიებს ასისთავები
და ათისთავები. ადარ ასრავს ხალხს ადარც დრამა, ადარც სახელ-
მწითო გადასახადები, ადარც ნადელი და, მით უმეტეს, ბატონები-
სათვის და მოხელეებისთვის განაკზაფნი ძველები.

თუ რამდენათ ებიტავებათ ესლას თავად-აზნაურობა აქაურ
გლეხებს ამის შემდეგი ზატარა, მაგრამ საკულისხმო შემთხვევა გვი-
ჩვენებს: ამ დღეებში ერთმა ძველებულმა თავადმა სახელში მიმავალ
ახლგაზდა გლეხს დაუძახა „ეო, ბიჭო, ლაჯანურზე ჩაირბინე სვალ
დილით ადრე და კაღმანებო დამიჭირე; ეგებ სხვებიც წაიფოლო
უფრო ბლამათ დაი ჭერთ“-ო. ახლგაზდამი გულთანათ ჩაიბინა და
თამამათ უმასურს თავის ძველ ბატონს: „ერიჯას! მგონია არ გაგი-
გია შენ ახლა ერთობა რომ არის“-ო და გაუდგა გზას. კარგა
ბლამათ ხალხი შეკრებილიყო და ყველას დიმილია გამოქსატა სა-
ხეზე, ხოლო ჩვენმა სხვანაირი—აღბათ უვითელი-სისხლის ზატონ-
ნმა მწარეთ ამოიხრდა და გასწია შინისაკენ. ასე წახუნდათ დრო
ჩვენ კეთილშობილებს და მწარე ბოღმა დაუტრიალდათ გულში. მა-
გრამ ნუ იფიქრებთ, რომ ამ ძველ რაინდების შთამომავალთ იმედი
სულ მთლათ განრეებოდეთ და ხსნას არსიდან ელოდენ.

ზირველ უფლისა ის ნაწილი ბრწინავალე წოდებისა, რომე-
ლიც მუშტის სიმისხოთი ზომავს უფელისიერს, ფიქრობს „ვაიმუ-
ლების“ რაზმი შეადგინოს და, თუმიტა უნიფერსიტეტიში ნამყოფი
და მამასადამე ახალი სტრატეგიული მეტნიერების შიგონე არავინა
ვაფს, მაგრამ დარწმუნებულია, რომ ძველებური საომარი ტაქტიკაც
და მამასადამე ძველებური მოთავეც გამოადგება. მეორე ნაწილი,
უმცირესობა, რომელიც ნახვრეტებში ძრომა და ლაქუნობა უფრო
ხელსაყრელათ მიანია, ხერხით ღამის გავიდეს ფონს. ამისათვის
სულ ჩვეულებრივ სრავსა ხმარობს: ხალხის „მომხრეს“ და ხალ-
ხის „მოკავშირეს“ ნიდაბი აქვს აფარებული და რინანათ, დარბაი-
სღურათ მსჯელობს ხალხის კეთილდღეობაზე, მაგრამ უფლებივე
მათ ნათქვამს „ავტონომიზმის“, ან „ფედერალიზმის“ სუნი უდას.

ასეა, თუ ისე, ის კითხვა, რომელიც დღეს ცხოვრებამ წამოა-
ყენა უსათუოთ თვით ცხოვრებამ უნდა გადაწყვიტოს და დაბოლო-
ვოს. ხელახალი ძალმომრეობა, ძარცვა-გლეჯა და ხალხის გასართ-
ბათ ეყვანების უღარუნი ვი იმდენათვე გამოადგება ჩვენ ბრწინავალე
წოდებს, რამდენათაც ეს გამოადგა მათ მოკავშირეებს და მოკლევადი
ბიურკრატისა.

წერილის დათავებისას მსურს ვაჩინოო მკითხველს, რომ სი-
ხარულს მომავრელი სიფხინსლე ჩვენი ლეხსუმის საერთო ბედნი-
ერებას არ შეადგენდა აქამდის მანც, რადგან იყო და არის ზო-
გიერთი საზოგადოება, მათ შორის განსაკუთრებით ლაილასის,
სადაც „ახალთაობას“ მცირე ნიდაგი ქანდა და ესეც არ უფო-
ლიყო ჯაშუშების სიმრავლევ აწუხებდა. მაგრამ დღევანდელი მ-
ძრობის სტრატეგიურმა სიმძლავრემ აქაც გამოუთხარდა დამახალი ბა-
ლავერი ძველ ცხოვრებას და ლაილასლებიც გამოიყენა ბრძოლის
ველზე. ამ დღეებში მოხდა აქ ურალიბები და ხალხმა ფიცის შემ-
დეგ ამოიჩნია ახალი მოთავეები; შეკრა მათან ზირობა დაემოჩნი-
ლოს მათ და გაწევიტოს უფლები დამოკიდებულება ბიურკრატისთან.

გორგი სვანი.

ზემო რაჭიდან. 19 ივლისს შეიკრია ზემო რაჭის შუა
ნაწილი, უწერის საზოგადოება (სოფლები: ზემო უწერა და რუ-
სანთი, ნიგავზეთი, ფარანუმი, გომი, ჟარხეთი, ჟამიერეთი და
სხვა სოფლები ამ საზოგადოებისა). დაიწყო თავის უფთავ-ცხოვ-
რებაზე სჯა ბასია და შეუდგა თავის თავის ზატონობას. გადაწვი-
ტა უეუგდება „მამინაცვლისა“ და თავისი საქმიების ათის და ასის
თავების შემწეობით მართვა-გამკრება. გადაწვიტა ზოლიცა-კანცე-
ლანისთან დამოკიდებულების შეწვეტა. აქავ უნდა შევნიშნო, რომ
ზემო რაჭა, მეტათ შევიწროებულია უმიწა-წელობით; სხენებული
საზოგადოება და ზემო სოფლები სახარინო გლეხებათ ითვლება.
თითქმის მთელი ტყე და საძვარი მინდვრები სახარინოა, უამ-
ტყეთ კი მათ საძვარი არა აქვთ. მეტათ შევიწროებული არიან
გლეხები ზტრეთე ლენინის „დარჯჯობისაგან“. ეს ვაყბატონები ჯერ
მიცემენ ნებას გლეხს მოჭრას სახრე ან სარი, შემდეგ კი თითონ
დაედგენებიან უამ და დაიტერენ ხოლმე „ქჟდთ“. საქმი, რასა-
კვირვებია ზოლიცამდე არ მივა, მარა ჩონა-ახლოხის განდამდე კი.
უსათუოთ უნდა ვისინათ თავი ამ „ბებინ-სუნსუხებიდან“-ო გ აიბინის
ზემო რაჭველი გლეხი.—იმას კი მხოლოთ ერთობა მოსმობს...
აი მათი მოთხონილებანი:

- 1) რანხ აუცილებელია ხშირა ვრებების მოხდენა და ერთი
ერთმანეთთან მოლაპარაკება, ამიტომ ვთხოვულობთ მოკვეტეს ნება
თავისუფლათ შეკრების და ღამპარკისა.
- 2) რანხ უსწავლელი ვაცი ქლანდელ დროში ბრძა, ამიტომ
ჩვენი შვილები მანც ასდენ ამ სიბრძავეს, ამისთვის ვთხოვულობთ
უფასო და სავალდებულო სწავლებას.
- 3) გადასახადი არ უნდა ხლებდეს, ვასაც 50 თუმანა არ შე-
მოდის.
- 4) მღვდელმა მიიღოს ჯამავირი, ჩვენ კი მცირედი უნდა
გადვინადოთ წირვა-ლოცვასა და ქორწინებაში.
- 5) რადგან ჩვენი მთა და ჩვენი ტყე აუცილებელი საჭიროა
ჩვენთვის, ამიტომ მას საკუთრებათ ვთხოვულობთ. ჩვენ უკეთ მოუ-
ვლით ჩვენს საკუთრებას.

ბ. მ—ძე.

სოფელი ყვარელი. 16 მკათათვეს სოფელი ყვარელისა და
ძველ ვავახის საზოგადოებებს ესტუმრა თავადი ზ. გ. ჭავჭავაძე.
ხალხი ამ დღით სამუშაოზე იყო გასული, თუმიტა წინდაწინვე იცო-
დენ თ-დის მობრძანება. ყრილობას ძალიან ცოტა ხალხი დაესწრო.
თავადს მიეკებენ ორთავე საზოგადოებიდან ასამდე გლეხი და მე-
დუქნი. თავადი მობრძანდა სტრახინკების და დრავუნების თანხლებით.
ეკვლისათთან დაუხვდენ დუქნიებიდან მარკელი ხალხი და ერთი-
ორიც ადგილობრივი თავადი. ყრილობაზე წაკითხულ იქმნა რუსუ-

ლათ და ქართულათ ნამესტნიკის განცხადება, რის შემდეგ გლეხებმა მოაგონეს გენერალს, რომ ბევრი მათი მოთხოვნაა, განსაკუთრებით აქციის შესახებ გამომწვეულია ამ განცხადებაში. თავადმა აღუთქვა, რომ უფლა სავითებს კომისია განიხილავს, აღნიშნულ დაუფრებთ „მანუ მანთუნებელ პირებს“, საბატონო მიწებს ნუ შეეხებით, ის კერძო საკუთრებას შეადგენს. სოფლოვან გლეხებმა მიწის სიტუაციაზე მიუთითეს, „გამრავლდით შვილად და ჩვენ რა ვქნათ“ უმასხს გენერალმა, ამის შემდეგ აღარც გლეხებმა შეაწინეს თავი და ურთობა დაიშალა, სოფლო სტუმრები კი თ-დ იური მიხეილის ძე ჭავჭავაძესთან მიბმანდნენ, სადაც დახვდათ გულუხვა მასპინძლობა.

წიწაკა.

რ უ ს ე თ ი ს ქ რ თ ნ ი კ ა.

აუთილოვის ქარხნის მუშების მდგომარეობა.

მესამე დღეა რაც პუტილოვის ქარხნის კარებთან უფასოთ აძლევენ საქმელს „ულარიბეს მუშების ცოლშვილს კერძო ქველმოქმედების ხარჯითო.“ — მსხვილი ასოებით აწერია კარებზე.

საქმელს ურიგებენ 3 საათზე, 500 დედას და შვილს, რომელნიც სხვებს „მიასწრებენ“. მაგრამ 500 სული პირველ საათზე უკვე თავ მოყრილი. ორ საათზე კი 1500 დე იკრიბებიან. ეს მშვიერი ხალხი შესანიშნავის სიმშვიდითა და თავშემოკავებით იკრიბება. არც ცრემლები, არც ყვირილი, არც ჩივილი. მხოლოდ ბავშვების ტირილი და სახის რალაც განსაკუთრებული გამომეტყველება იქცევს ყურადღებას, რომლითაც აღრე მისულელებიან გვიან მისულებს. უსიტყვოთ მაგრამ მჭერმეტყველორად გეუბნება, თუ როგორ ბრბოსთან გაქვს საქმე. შიგ გულის სიღრმეში გწვდება ეს გამომეტყველება და მწუხარებით გივსებს სულს. თავმოყრილ ხალხის სახეზე წაიკითხავ შიშს, ვაი თუ ახალ მოსულმა მაჯობოს, ვაი თუ მან დამასწროს ლუკმა პურის აღებაო, მაგრამ ამადე დროს თითქოს სცხვენიან კიდევ ამგვარა გრძნობისაო.

მშვიერი ხალხი სულ მოღის და მოღის. მოღიან დედები ძუძუ-მწოვარა ბავშვებით, მოღიან ბავშვებიც. რამდენი გროვდება? რამდენი პირში ნერწყვ-მომღარი უკან გაბრუნდება? რა თვალებით შეხედავს 2 ათასი უსადილოთ დარჩენილი მშვიერი 500 ბედნიერებას? უმჯობესია, ნუ მკითხავთ ამას.

პუტილოვის ქარხნის გაჭირვება არ ყვირის, ის პირდაპირ არა გხვდება თვალეში, იგი მიმალოლია. მაგრამ საშინელია ეს გაჭირვება: საქმე მარტო პური არაა — ბევრ ოჯახს წვეთი წყალიც არა აქვს სასმელათ, ვინაიდან სახლის პატრონებმა ააღეს და მიკეტეს წყლის მილები, როცა ფული ვერ მიიღეს სახლის ქირათ. ღმერთმა უწყის, რა მოვლის ამ მუშებს ხვალ, ხვალ-ხვეით. მაგრამ დღეს-დღეობით კი ულუკმა-პუროთაა დაცვივებული აუარებელი ხალხი.

(„სინ ოტ“)

ნავთის მწარმოებლებს ქ. ზეტერბურგში დიდძალი იარაღი შეუქნიათ. მიზანი იარაღის შექნისა მილიციის დაარსება არის, რომლითაც თავისი ნავთის წყაროები უნდა დაიფარონ. (ს. ო.).

გაზეთი «რუს»-ის სიტყვით ახლა მომავალში ზეტერბურგის გრადონახანის ბრძანებით აკრძალული იქნება მთავრობისგან მოწოდებული ჯიხის კარდა სხვა გვარი ჯიხის ტარება. ამბობენ, რომ ამ საქმეზე მთელი კომისია მუშაობდა, რომელმაც შეიმუშავა განსაკუთრებული ზიმა და სიმაგრე სასიერო ჯიხისა. ვინც ამ ბრძანებას დაარღვევს და სხვა გვარ ჯიხს დაიჭრის, მასუხის გეპში

იქნება მიტეული. ამით უნდათ მოხონ ჯიხების საბრძოლო იარაღათ გამოყენება, როგორც ეს ამ წინასწარ განთავსებული საბრძოლო ქადაქში მოხდა. (ს. ო.).

28 ივლისს, ზეტერბურგიდან ლიბავაში კონსტანტინის სამხედრო სასამართლოს სესია გამომავსა, იქ მომხდარ მატროსთა აჯანყების გამოსაძიებლათ. როგორც მოგეხსენებათ ალექსანდრე მუსხის ნათ სადგურში შეხვედრები აჯანყდენ და იარაღები დაყარეს. სამართალში მიტეულია სულ 106 კაცი. საქმე პირველ აგვისტოს გაიჩნა. (ს. ო.).

როგორც ამბობენ გზათა სამინისტროს განზრახვა აქვს: რკინის გზის მოსამსახურეთა შვილებისათვის სავალდებულო სწავლება შემოიღოს.

მთავარ შტაბის უფროსის თანამდებობის აღმასრულებელს გენ. მაიორს ზოლივანოვს შეუნიშნავს, რომ სახელმწიფო დეპეტიში სადმთო ლიტურგიას ზოგიერთი სამხედრო პირები არასოდეს არ ესწრებიან. ამიტომ ბრძანება გასცა შემდეგებულ იქნას შტაბის ყველა ნაწილში აღნიშნული სამსახურის მორიგეობა. (ს. ო.).

ზოლივანოვიდან ატეობინებენ გაზეთ „რ. სლ.“ რომ სათადარიგო ჯარის კაცებმა დიდი ზარალი მიაყენეს ვაჭრებსო. დაზარალებულინი აღმინისტრაციას საჩივარს უცხადებენ.

აბუხვიის ქარხნის მუშებმა ტელეგრამით შედგობა გამოუცხადეს თავისს გერმანულ ამხანაგებს ამ უკანასკნელ გაჭიკრების დროს დასმარების აღმჩენისათვის. (რ. ვ.).

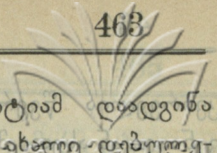
ახლა მომავალში ვიღისი ოქტის სამხედრო სასამართლოს სესია ქ. რიგაში გააჩვენს საქმეს ლატიაში მუშის რეკრუტინისა. რეკრუტინს განუზრახავს ასაფეთქებელ მასალათა მოხობა და ცეცხლი გაუჩენია საწოლისათვის. ამით მას უნდადა ომის გაგრძელება შეუძლებელი გაეხადა. ცეცხლი მალე ჩააქრეს და განზრახვა განზრახვით დაჩნა.

უ ც ხ ო მ თ ი.

შვეცია. სოციალ-დემოკრატიული პარტია. ამ რამოდენიმე წლის წინეთ შვეციის სატახტო ქ. სტოკჰოლმში მოხდა სოციალ-დემოკრატიული პარტიის კრება, რომელმაც დაამტკიცა პარტიის გამაღებული ზრდა და ძლიერმოსილება. კრება გაგრძელდა ცხრა დღე. კრებაზე წარმოდგენელი იყო 63 მუშათა ორგანიზაცია 174 დელეგატიო. სულ კი პარტიაში შედის 114 ორგანიზაცია 804 განყოფილებით. პარტიის წევრთ რიცხვი მეტათ ჩქარა მატულობს; 1904 წლიდან კრებამდე, ე. ი. ერთ წლის განმავლობაში ეს რიცხვი 54,522-დან 53,023 ავიდა. აგიტაცია შეუჩერებლათ წარმოებს, პარტიის მოხდენილ დემონსტრაციებში უკანასკნელი წლის განმავლობაში მონაწილეობა მიუღია 80,000 კაცს.

პირველი მისი იდღესასწაულა 140,000 მუშამ. პარტიის შემოსავალი უდრის 88,000 კრონს. ქვედა პალატაში პარტიას ყავს 4 დეპუტატი. ყველა ეს ციფრები თავის თავათ არაა დიდი, მაგრამ შვეციისათვის ისინი მეტათ აჩქარებულ ზრდას ნიშნავენ.

შვეციის პარტიის ორგანიზაცია შემდეგია. ცენტრალური ორგანო შედგება ადგილობრივ ორგანიზაციების წარმომადგენლებისაგან. ადგილობრივი ორგანიზაცია ანუ კომიტეტი კი შედგება შეერთებული პროფესონალური კავშირებისაგან.

პარტიის კრებას წარუდგინეს წინადადებანი პოლიტიკური და პროფესიონალური ორგანიზაციების დაშორებისა; მაგრამ უმრავლესობა 132 წევრი 40 წინააღმდეგ იმ აზრს დაადგა, რომ პირიქით საჭიროა უფრო მტკიცეთ დაუკავშირონ ერთმანეთს მუშათა მოძრაობის პოლიტიკური და ეკონომიური მხარე. პარტიის უმრავლესობის აზრით სწორეთ ასეთი ტაქტიკით აიხსნება პარტიის ასეთი გამძლეული ზრდა და ამიტომ ამ გზის გვერდის ახვევა შეუძლებელია.

შვეციისა და ნორვეგიის უნიის (კავშირის) შესახებ პარტიეტაგმა გარკვეულათ გამოთქვა აზრი, რომ მისთვის სულ ერთი იქნება თუ არა რამე საზღვრები: პროლეტარიატის ინტერესები სოლიდარულია ყველა ქვეყნებში, და თუ ნორვეგიას მაინც რომ ცალკე დამოუკიდებელ არესპუბლიკათ გამოყოფილი უკეთ შეძლებს იგი თავის მოქალაქეთა პოლიტიკურ უფლებათა თავისუფალ და ფართო განვითარების უზრუნველყოფას, რასაკვირველია შვეციის მუშათა კლასი მხოლოდ თანაგრძნობით მიეგება ასეთ განმათავისუფლებელ მოძრაობას.

კრებას მსჯელობა ქონდა აგრეთვე შაჰიტარაზმის შესახებ; კამათის დროს თავი იჩინა ორმა მიმდინარეობამ: ერთი სრულიად წინააღმდეგი იყო ყოველგვარი მილიტარიზმისა და თავის თავს აღიარებდა მის დაუძინებელ მტერთა, წინააღმდეგი იყო სახალხო მილიციისაც. მეორე მიმდინარეობა დღევანდელ პირობებში მხოლოდ მუდმივი ჯარის მოსპობასა და მის ნაცვლად მთელი ხალხის შეიარაღებას თხოულობდა. უმრავლესობა (92 წინააღმდეგ 75-სა) უკანასკნელ აზრს მიემხრო და ეს ფარმუღიროვკა შეიტანეს პროგრამაში.

დიდი კამათი გამოიწვია საერთო გაფიცვის საკითხმა, რომელიც ასე იყო დაყენებული: ღირს თუ არა წელს საერთო გაფიცვის მოხდენა რომ ამით არჩევნების სისტემა შეეცვალოს. საერთო გაფიცვის ყველგან ყავს როგორც გატაცებული და მცველები, ისე არა ნაკლებ გატაცებული მოწინააღმდეგენი. უკანასკნელმა წლებმა დაამტკიცა, რომ ასეთი გაფიცვა სრულიებით არ არის ისეთი „საერთო უაზრობა“. როგორც წინეთ ეგონა ბევრს და ამის საუკეთესო მაგალითს წარმოადგენს ჩვენი რუსეთი—აქაური საერთო გაფიცვები მთელ ევროპას აკვირვებენ. შვეციის პარტიეტაგი დიდი თანაგრძნობით შეხვდა საერთო გაფიცვის იდეას, მაგრამ წელს ვერ დაინახა შესაძლებლათ მითი სარგებლობა, რადგან შიშობდა ვაი თუ ვერ შეეძლოთ მისი განხორციელება და მით შეიძლება სახელი გავეუტეხოთ თვით ამ დიად პრინციპსა.

ასეთი იყო პარტიის კრება შვეციაში. გადაწყვეტილია რომ მომავალში უფრო ხშირ-ხშირათ მოიწვიონ ხოლმე ასეთი კრება რასაც რასაკვირველია დიდა მნიშვნელობა ექნება არა თუ ადგილობრივ პარტიისათვის არამედ საზოგადოთ საერთა-შორისო სოციალ-დემოკრატიისათვისაც. ასეთი კრებები აცნობს უმთავრესათ ერთმანეთს სხვა და სხვა სახელმწიფოს საზღვრებში მოქმედ პარტიებს.

შვეიცარიის. აქაც მოხდა სოციალ-დემოკრატიული პარტიის კრება ქ. ლოზანაში, მაგრამ მისი საგანი უფრო ვიწრო იყო. შვეიცარიის სოციალ დემოკრატიული პარტია შეიკრიბა უმთავრესათ სამოქალაქო დებულების გასარჩევათ. უფრო ამ დებულებების ის ნაწილი აინტერესებდა პარტიას, რომელიც შეეხება ვგრეთ წოდებულ სამოქალაქო ხელშეკრულებებს, რადგან ამ ნაწილს აქვს უფრო მჭიდრო კავშირი მუშათა კლასის ყოფა ცხოვრებასთან, აქ განისაზღვრება დამქირავებელთა და დაქირავებულთა განწყობილება, კანონმდებლობის ამ ნაწილს შეუძლია მეტ-ნაკლებათ ალაგმოს კაპიტალისტთა მიერ მუშის ექსპლოატაცია.

კრებას დაესწრო 268 დელეგატი. პარტიამ დაადგინა რამდენათაც შესაძლებელი იქნება უარყოფს ეს ეხილი დებულება თუ მასში არ იქნება შეტანილი ისეთი ცვლილებები, რომელნიც საკმაოდ უზრუნველყოფენ მუშათა უფლებებს. ენველმა წევრებმა შეიტანეს კრებაში წინადადება, რომლითაც იწვევენ პარტიას რომ მან ყოველგვარი დახმარება აღმოუჩინოს იმ ჯარის კაცთ, რომელნიც სამსახურს თავს იმ მოსახრებით რომ მონაწილეობა არ მიიღონ გაფიცვების წინააღმდეგ ჯარის მოქმედებაში. ამავ წინადადებაში იყო მოქცეული მოწოდება სამსჯედო ბაუჟეტის უარყოფისა და აგრეთვე ჯარის გაფიცულთა წინააღმდეგ მოქმედების აკრძალვა. ამ წინადადებათა შესახებ საბოლოო მსჯელობა გადიდა მომავალ განსაკუთრებულ კრებისათვის, რომელმაც უნდა იქონიოს მსჯელობა საზოგადოთ სოციალიზმის, ანტიმილიტარიზმის და არმიის განწყობილების შესახებ. აი ასეთი კითხვებია წარმომდგარი საზღვარგარეთელ პარტიების პრაქტიკულ მოქმედებაში.

განა ეს მოსათმენია?

შავებში გამოხვეული, თმა გაწეწილი მწუხარე, კენესის, ქვითინებს სალომე ცრემლები სცივია მღულარე.

წინ უძევს შვილის ცხედარი მტარვალთა ხელით მოკლული ოდესაც უსამართლობას ებრძოდა გააფთრებული.

თავზედ ადგია საბრალო და მოთქვამს: „შვილო, შვილო, ვა ვაგლახით ნაშობო და ტანჯვით გამოზდილოო,

შენ იყავ ჩემი ნუგეში პატრონი ერთად-ერთიო ჭირის და ლხინის მიზეზი და სალოცავი ღმერთი;

მაგრამ შენც ბოლო მოგილო მტარვალთ უწმინდურ ხელმაო სიმართლისათვის მებრძოლსა უსამართლობის მცველმაო...“

და შვილის ცხედარს საბრალო ზედ ეკონება, აკედება უკონის გულ-მკერდს გაგმირულს მღულარე ცრემლათ ადნება.

ხალხი სწუხს.. გულზე ედება შურის ძიების გენია, და ამბობს: „მუსრი მტარვალებს! განა ეს მოსათმენია?!“

გ. რუხაძე.

დისციპლინა. (რუსს. ვედ.)

ამ ბოლო ხანებში ხშირათ გაიგონებთ ჩვენში დისციპლინის დაქვეითების შესახებ საყვედურსო, ამბობს გაზეთი და მართლაც ყოველი მხრიდან მხოლოდ ეს ისმის: „ქვეყანა გაირყვნა, ზრდილობა-პატიოსნება დაიკარგაო,“ ის ვაებატონები, რომელნიც შეჩვეულნი იყვნენ პატივისცემა-მორიდებას, რომლებიც თავის ღირსებას სხვისი მორჩილებით ზომავდენ, რასა-

კვირველია წვერებს დაიკლევდნ და ლაწვებს დაიხოკავენ, ვინაიდან ასეთი მონურა მორჩილება-დისციპლინა, ასეთი ზრდილობა პატიოსნება, მართლაც რომ წარსულს ბარდება.

წარმოიდგინეთ ჩვენი თავადებიც კი აცხადებენ ერთგვარ საყვედურს იმ „ზრდილობის“ დაკარგვის შესახებ, რომლითაც ქართველს თავი მოსწონდა ძველათ, რომელიც მის ერთ სამაყობა ღირსებას შეადგენდა.

ეს ზრდილობა იძულებულს ხდიდა გლეხ-კაცს ბატონის დანახვაზე წელში რკალივით მოხრილიყო და თავმოშვლებილს შუბლი მიწაზე დაეკრა. ეს „ზრდილობა“ იძულებდა იმეგ გლეხ-კაცს ბატონთან თავმოშვლებილს ელაპარაკნა და ხშირათ მუხლზედაც ამბორა ექნა. ეს მართლაც „სამაყობა“ თვისება იყო ქართველი ხალხისა და საფუძვლიანათ გლოვობენ დიდებულნი.

აღნიშნული წერილის ავტორს სახეში აქვს სიზოგადოათ დისციპლინა, რომელიც წეს-რიგის დამყარებასა და მორჩილებას ნიშნავს. დისციპლინა არის: გონებრივი და ზნეობრივი, თუმცა მეორე უპირველათ წარმოუდგენილია. გარდა ამისა ავტორის აზრით არის საზოგადო და სპეციალური დისციპლინა, — უკანასკნელთ ეკუთნიან მაგ. სკოლის, ფაბრიკა-ქარხნებისა, სემხედრო და სხვა მრავალი ამგვარები.

ძველთაგან ის აზრი მომდინარეობს საზოგადოებაში, რომ დისციპლინას შეიქმს მხოლოათ და მხოლოათ სიესტრაკე. ამ უმსგავსო აზრისაგან ბევრი ჯერაც არ არის თავისუფალი და წეს-რიგის დამყარების პირველ საფუძვლათ ჯერ კიდევ უკიდურესი სისასტიკე მოაჩნიათ.

ამ ძველი რწმენის მიხედვით სკოლებში და სხვა ამგვარ დაწესებულებებშიაც უფროსთა თვითნებობას საზღვარი არა ქონდა. მოსწავლეებს სცემდნ, როზგავდნ, კარკერებში აწყვდევდნ, მშიერს ტოვებდნ, საღ დათათ აწესებდნ, სკოლიდან რიცხავდნ, ახოქებდნ და სხვ. ქარხნებში, სასაც დისციპლინა და მუშათა ყვლეფა ერთანეთთან მჭიდროთ არის შეკავშირებული, მუშებს უზრდელათ ექცეოდნ, თხოულობდნ მათგან სრულ მორჩილებას, ადებდნ თავის სურვილისამებრ უზომო ჯარიმებს. ანგარიშის დრო სატყუებდნ, სამსახურიდან ითხოვდნ და სხ. ხოლო როცა მუშათა მოთხოვნილებას საერთო სასიათი მიეცემოდა, მაშინ სამხედრო ძალითაც აწყნარებდნ და მრავალ მათგანს სისხლის სამართალში აძლევდნ.

მაგრამ უმთავრესათ დისციპლინის სისასტიკე სამხედრო სამსახურში დამკვიდრდა. ეკატერინე მეორეს დროიდან ვიდრე გასული საუკუნის 60 წლებამდე ჩვეულებრივი საშვალეობა იყო სამხედრო დისციპლინის დაცვის დროს ცხვირში მუშტების ჩარტყმა, სახეში ჩაფურთხება, როზვით ცემა, ამხანაგთა რაზმში ჩატარება, და სხვა მრავალი ამგვარები. დისციპლინა ამ ხანებში იმისთვის უფრო იყო საჭირო, რომ ჯარის კაცს წადების წვერი რიგთანათ მოეშორებია ერთი მეორისაგან, თითონ კარგა გაქიმულიყო წელში, სიარულის დროს ფეხი არ აშლოდა, მბრმა მორჩილი ყოფილიყო უფროსებისა, და ერთა სიტყვით სხვა ასეთი წვრილმანები უკლებლივ შეესრულებია. მიუხედავათ იმისა, რომ მრავალმა ძველმა ჩვეულებამ დრო მოაქამა და დღევანდელ ცხოვრებას აღარ ეფერება, მაინც ბევრი ნაშთი ძველი ჩვეულებია დღესაც ხმარებაში: უდიერი საქციელი, ცემა ტყემა, ვინც თვალში არ მოგეწონება იმათა დევნა, უსაფუძვლო მოთხოვნილებანი, დანოსებისა და მონობის წაქეზება და სხვა მრავალი ამგვარები დღესაც დისციპლინასთან ერთათ შეკავშირებულია. აქ წერილის ავტორი სამართლიანათ შენიშნავს, რომ დისციპლინა არ უნდა იყოს საჯალდებულო მარტო იმათთვის ვინც სწავლობს, არამედ იმათთვისაც ვინც ასწავლის. ეს კიდევ ცოტათ თუ ბევრათ შეიძლებოდა

მაშინ, როცა ქვეშევრდომთაგან მოთხოვდნ „მსჯელობა არ იქონიოდა“. ახლა კი, როცა ყველა ცოტათ თუ ბევრათ კონტიკის თვალით უყურებს გარშემო ცხოვრებას, ასეთი უსიტყვო მორჩილება ყოველად შეუძლებელია.

დისციპლინას, ყოველის უწინარეს უნდა მოქონდეს სარგებლობა იმ საქმისათვის, რომელსაც ის ემსახურება, ეს ცხადია თავის თავათ, მაგრამ რა უნდა ვთქვათ ისეთი დისციპლინის შესახებ, რომელიც სარგებლობის ნაცვლათ მხოლოათ ვნებს საქმეს? აი მაგალითათ ამ წინაზე გახეთებში ეწერა: პეტერბურგში ერთმა ნავთ-სადგურში მოსამსახურე დარაჯმა საზღვაო მანისტრის საჩივარი მისცა, რომელშიაც აღწესხა მრავალი შენიშნული ბოროტ-მოქმედებანი თავისი უფროსებისა. საქციელი თავის თავათ სამართლიანი, კანონიერი და პატიოსნურია, მაგრამ დისციპლინა სულ სხვას ამბობს ამ შემთხვევაში. დარაჯი იმ წამსვე სამსახურიდან გამოარიცხეს, რადგან მან დაარღვია დისციპლინა და საჩივარი თავისს პარდაპირ უფროსებს არ გადასცა ე. ი. იმ უფროსებს, რომლებმაც ეს ბოროტ-მოქმედება ჩაიდინეს და რომელნიც ამგვარათ დაინტერესებულნი არიან მათი საქციელი არ გამოძევენდეს. დარაჯი რომ დისციპლინის მიხედვით მოქცეულიყო, სამსახურიდანაც გამოარიცხებოდა და ბოროტ-მოქმედებაც არ გამოძევენდებოდა. აქედან ცხადათ ჩანს, რომ ამგვარი დისციპლინა საქმეს პარდაპირ ვნებს და აღმანისტრაცია მხოლოათ იმიტომ ვებლატუქება ასე მაგრა, რომ თავისი უმსგავსო საქციელი დამალოს. ისეთი თავ-განწიებული დარაჯი როგორიც ზემო აღნიშნულია, იშვიათ მოვლენას შეადგენს და დიდი უმრავლესობა დისციპლინას უსიტყვოთ იკავს.

ამ წინაზე გავიგეთო, განაგრძობს ავტორი, რომ მოსკოვში ჯარისათვის დამხალი ძაფებით პერანგებს კერავდნ. საქმე იმაშია, რომ იმათ, ვინც დამხალ ძაფს არ იხმარდა სამუშაო არ აძლევდნ. ეს ამბავი რასაკვირველია ბევრს მოხელეს ეცოდინებოდა, მაგრამ ამა გაებედათ და მთავრობისათვის ეცნობებია?! როგორც დისციპლინის დამრღვევი ის სასტიკათ დაისჯებოდა.

როგორც ზევით ვთქვით, დისციპლინის დასამყარებლათ უპირველესი ზომა სისასტიკეა. აურაცხელი იყო მსხვერპლი ასეთი უზომო სისასტიკისა ძველათ და მრავალია ახლაც. აქ ავტორს მოყვანილი აქვს ადგილი კუპრინის მოთხრობიდან რომელშიაც ვკითხულობთ: „სწავლის დროს ყოველი მხრიდან, ყველა როტიდან ისმოდა ყბაში გარტყმული სილის განუწყვეტელი ტლაშუნი; ხშირათ დაუნახავს რომაშკოვს ასი, ორასი ნაბიჯიდან, გაცოფებული როტის უფროსი როგორ ურტყამდა სახეში თავისს ჯარის-კაცებს განურჩევლათ, უკლებლივ: ჯერ უხმო ხელის გაქნევა, შემდეგ მწვავე ლაწანი და ასე ერთი მეორეზე განუწყვეტლივ. ეს ერთ გვარათ საშიშარა და საზიზღარი სანახავო იყო. უნტერ აფიცრების სისასტიკე კიდევ უფრო გასაოცარი და ყოველივე ზომიერებას გადაჭარბებული იყო. უბრალო, უმნიშვნელო შეცდომისათვის იმდენს სცემდნ, სანამ სისხლით არ შეიღებებოდა, ცხვილებს ამტვრევდნ, ყურის ბარბანს უხეთქდნ...“

უნდა იცოდეთ, რომ ჯერ კიდევ მეცხრამეტე საუკუნის დასაწყისში ზოგიერთთ სამხედრო შირი დისციპლინის დასამყარებლათ უფრო კაცთ-მოკვარე და გონიერ ზომებს ხმარობდა. და სწორეთ ამიტომ არის ისე სამწუხარო, როდესაც მეოცე საუკუნის დასაწყისში ხედავ ამგვარ სცენებს, რომლებითაც სამსვა დღევანდელი ჩვენი ურჩინალ-გაზეთების ფურცლებში ნე სანოთხედნობა. ანუ იმეგვედნ, რომ ეს მაგალითათ, როგორც სამწუხარო ამბავი მოხდა კურსკში. სათადარიგო ჯარის-კაცებამ ბატარებელში სხამდნ. ერ-

თი მათგანი, მთვრალი, ცოტა გაჯიუტდა. ჩაჯდომა და ომის ველზე წასვლა არ უნდოდა; თუმცა სხვებმა ცუდი მოიკიდეს და ნებით არ ჩავიდნენ, მაგრამ ეს ერთი ძალზე გაჯიუტდა და ხელებ შეკრულმა აფიცერს შეურაცხყოფა მიაყენა. გულმოსულმა უფროსმა ხმლით აკუწა მთვრალი ჯარისკაცი; ამით მას დისციპლინის დაცვა უნდოდა ჯარში. მაგრამ ამ საზიზ- ლარმა საქციელმა იმდენათ აღელვდა სადგურზე მყოფი საზო- ვადოება, რომ იმისი ნაკუწ-ნაკუწ დაგლეჯა გადასწყვიტა. აფიცერმა კუდი ამოიძუა და ვაგონში შევარდა, მარა ხალხის რისხვას კაცი ვაგონში დაეშალა? იმავ წამში ვაგონს ცეცხლი მოუკიდეს და უკუნთური მხედართ-მთავარი შიგ დაიწვა.

ვინ იყო დანაშაული ამ ორში? ის სალდათი, რომელიც უმწყოთ დატოვებული ოჯახის დარდით დაითრო, თუ ის გამხცვებული აფიცერი, რომელმაც ვერ შეიმაგრა თავისი თავი და უდანაშაულო კაცი, მინიჭებულ უფლებების მიხედვით, ნაკუწ-ნაკუწ აკაუა?

ერთი სიტყვით საქირთა კიდევ ვაგიმეორათ, რომ დის- ციპლინა არა მარტო მოსწავლეთათვის არის საქირთა, არამედ მასწავლებელთათვისაც. ამასთანავე საქირთა დისციპლინა იმ საქმეს ემსახურებოდეს რომლისთვისაც შემოღებულია და არ ეწინააღმდეგებოდეს ისე, როგორც აღნიშნულმა მაგალითებმა დაგვანახვეს.

იპაზნელთა შესახებ ამბობენ მაგალითათ, რომ სალდათი და ოფიცერი თავისუფალ დროს მეგობრები არიან და ძნელათ ვაარჩევთ, რომელი მათგანი უფროსია. მაგალითათ, სალდათი მი- დის უფროსთან და ცეცხლსა სთხოვს პაპაროზისათვის, რა- საც აფიცერი ზრდილობიანათ აკმაყოფილებს. მაგრამ რო- ცა იგივე აფიცერი ბრძანებას აძლევს იმავ ჯარის კაცს, ის დაუყონებლივ და სიტყვის შეუბრუნებლათ ასრულებს ბრძა- ნებას. იქ ოფიცრები ვალდებულნი არიან ყველა თავის სალ- დათს იცნობდნენ; ვალდებულნი არიან ომის დროს მათთან ერთათ ისადილონ; სამსახურის დროს აფიცერს არა აქვს უფ- ლება სალდათის შრომით ისარგებლოს, რადგანაც ყველა ჯა- რის კაცი ვალდებულია თოფი ჭქონდეს და საქირთების დროს გამოცხადდეს.

ერთი სიტყვით ვოდება მრავალთა დისციპლინის დაკარ- ვვის შესახებ უსაფუძლოა. პირ-იქით, დისციპლინა ჩვენში ჯერ კიდევ გადაჭარბებულია. ის ახშობს ყოველგვარ აღამია- ნურ გრძობას სკოლასა, ფაბრიკასა და ჯარშიაც. ის აჩვენებს საზოგადოებას გულ-გრილათ უყუროს ათას ვეარ საზიზ- ლოებას, გულში ჩაიკლას მრავალი უსამართლობა და ზნეო- ბრივათ დაუძლურდეს. პირ-იქით საქირთა დისციპლინის შემსუბუქება და უმთავრესათ იმის მოხერხება, რომ დისციპ- ლინა საქმეს ემსახურებოდეს.

ფელქეტონის მაგიერი.

ორი ჯივის ფილოქსერა.
საშიშარი მწერია ფილოქსერა! ის ვაზს უზნდება ძირებზე ე. ი. იმ ორგანოზე, რომლითაც უმთავრეს ნაწილათ მცე- ნარე საზრდოს სწოვს მიწიდან. ვაზის ფესვებზე დაბუდებული ფილოქსერა თავისი პატარა ხორთუმით თითონ იზიდავს მცე- ნარის საზრდოს; ზევით, ფოთლებისაკენ აღარ უშვებს და მცენარე ხმება. ძლიერ ღონიერი ძირი უნდა ჰქონდეს ვაზს, რომ ფილოქსერას სტუმრობა აიტანოს. ამისთვის მოგონილია ჩვენებური ძირ-სუსტი ვაზების ამერიკულ ღონიერ ვაზებზე მყნობა. ნაშყენი ვენახები დასავლეთ საქართველოში ძლიერ ზშირია, რადგანაც ფილოქსერამ იქ ერთობ მოიკიდა ფეხი.

ასე რომ ამ მტერთან ბრძოლა თითქმის გამარჯვებით ვა- თავდა. ვინ გამარჯვდა? თუ იკითხავთ, მოგახსენებთ: საქე- რის სანერგემ გამარჯვა მეთქი და მართლაც გამარჯვდა!

ახლა დრო გამოიცვალა, ფილოქსერა კაცებს გაუჩნდა! უნდა იცოდეთ, რომ ფილოქსერა უმთავრესათ კეთილ-შობილ ვაზებს უზნდება, ვინაიდან იმათი წვენი უკეთესი ღირსებისა არის. აქაც აღამიანთა ფილოქსერა კეთილშობილთა წოდებას დააჯდა და საზრდოს აღარ აძლევს. ახირებულთა ღმერთმანი! საშველი აღარ მისცა, ლამის გაახმოს დიდებული ჯიში! მკვე- ბავი წვენის ნაკლებობა ნათლათ დაეტყო იმათ ნორჩ სახეს და შეექნათ დიდი წუხილი. სენი დღითი დღე ძლიერდებოდა და კიდევაც ძლიერდება, საფრთხე აუცილებელია. უნდა გახმვა მთელი ჯიში კაცებისა.

შეფიქრიანდა ჰორუსუფალი და ექიმის ძებნას შეუდგა. ფიცხლავ დაარსეს კაცთა ფილოქსერასთან მებრძოლი პარტია. ამ საქმის მცოდნე და ვაზის ფილოქსერასთან ბრძოლაში გა- მოწვრთნილი არა ერთი და ორი მოიპოება ჩვენს ქვეყანაში. მართალია ვაზისა და აღამიანის ფილოქსერა სხვა და სხვა ჯიშს ეკუთვნის, მაგრამ ცხადია ერთთან ბრძოლაში დახელო- ვნებულნი, მეორეს უფრო მოხერხებულათ შეებრძოლებიან. სწორეთ ამიტომ არის, რომ გამოცდილი კაცებს აყენებენ ხოლმე ბრძოლის სათავეში. ვნახათ რომელი ჯიშის ფი- ლოქსერა უფრო ძნელი ამოსაფრხველია.

პირველი შეტაკება.

მოლოდინი გამართლდა! ორი რაზმი! „შავიდა“ და „წითე- ლი“ ერთმანეთს შეხვდა. შეტაკება სასტიკი იყო. აბდული დამარცხდა. ის შერხვენილი უკუ იქცა და სადღაც გომურში დაიმაღა. ბრძოლის ველი, 8 ბერდანკა 4 რევოლვერი და ერთი აინალი „წითელ“ რაზმს ჩაუვარდა ხელში. შეტაკება კიდევ მოსალოდნელია.

უკურ-მარტილ მნი!!!

მე ჩამტუქსა: „ციც ეშმაკო, რა დროს ოხუნჯობა არისო“ და მწარე კრაკადილის ცრემლები გადმოყარა. შევხედე და კიდევ ვამეცინა! რა ვქნა ასეთია ჩემი ბუნება! სასაცილოს დავინახავ-გამეცინება, საოხუნჯოს დავინახავ—ვიოხუნჯებ. ზო- გიერთ კაცს და მათ შორის ბატონ „სიტყვასაც“ ერთი ახი- რებული ჩვეულება სჭირს: სახელდობრ, როდესაც ჯაშუხე წყა- ლს დაასხამს და გრძელი ფილთაქვით ნაყვას შეუდგება, აი ამ საოხუნჯო მოქმედების დროს, ისეთი „სურვილი“ და ნაღე- ლიანი სახე აქვს, თითქო ეს კაცი დედამიწას ქოჩორში ჩაფრე- ნია და თავის ნებაზე ათამაშებსო. მოდი ახლა და ასეთი სუ- რათის მნახველს ნუ გაგეცანება!! ეს ფიზიკურათ შეუძლე- ბელია.

ან არა და ხედავს ზოგიერთი ჩვენი ნაციონალისტი, რომ არც ქალაქისა და არც სოფლის მუშა მის პოლიტიკურ საკენეს განუსჯელათ არ ეტანება, რომ მათ მიბრძანებას პურ-მარილით არ ეგებება, ხედავს და როგორც წამებული სიმართლისათვის, კვლავ კრაკადილის ცრემლებს აფრქევს და ლაღადებს: „მაძაო ხეციერო! შეუნდე ამათ რამეთუ არა უწყობ ან რასა იქმოდენ“ დაინახავ ფასს, ამ საარაკო ოხუნჯობას და გიძლია მსიცილი შეიმაგრო? თორემ მტერი მოსი დაეცემა.

„სიტყვას“ კი ჰგონია, რომ ის თავისი ნაღვლიანი სიტ- ყვა-მოქმედებით, თავისი ცრემლებით და წურტილებით ქარ- თველ ეროვნულ მოწამის როლს ასრულებს და სწორეთ აი

ეს ფაქტი, რომ მას ასე ჰგონია უმაღლესი ობიექტობა საზოგადოების წინაშე და მეც ეს მეტინება ხოლმე. რა ვქნა, თუ ასე არ არის „მშრომელმა ხალხმა გაგვსაჯოს“.

მშაპაი.

„ცვლილება“ პოლიტიკური საქმიანობის წარმოებაში.

როგორც მოგვხსენებთ, სულ ერთ წელზე ცოტა მეტია, რაც პოლიტიკურ დამნაშავეთა საქმეები გადაეცა გასარჩევთ სასამართლოს (სამოსამართლო პალატას). ჩვენ უკვე გვქონდა აღნიშნული, რომ ამ ცვლილებას არსებითათ არ შეუცვლია საქმის მდგომარეობა, რადგან პოლიციის ანუ აღმინისტრაციის უფლება ხელუხლებლათ დარჩა ამ საქმეებში და სასამართლო სასჯელი ზედმეტი დამატება შეიქნა. თუ რითიმე შეიცვალა მდგომარეობა ისევე ამ „დამნაშავეთა“ მდგომარეობის გასაუარესებლათ. ეს იყო 1904 წლის 7 ივნისის კანონის შემდეგ. მას შემდეგ გავიდა ერთი წელი და 1905 წ. 16 ივნისის კვლავ გამოიცა კანონი, რომელმაც ვითომ უნდა გააუმჯობესოს „დამნაშავეთა“ ხვედრი, მაგრამ ნამდვილ თითქმის არავითარი ცვლილება არ შემოუტანია. ყველაზე უფრო თვალსაჩინო ცვლილება ჩვენთვის ამ ახალ კანონში ის არის, რომ პალატაში ამ რიგის საქმეების გარჩევაში მონაწილეობას იღებენ წოდებთა წარმომადგენლები; პალატის წევრებთან ერთათ სხედან და განაჩენის დადგენაში მონაწილეობას იღებენ გუბერნიის და მაზრის წინამძღოლები, ქალაქის მოურავი და ერთიკ მამასახლისი, ე. ი. წარმოდგენილია თავდაზნაურობა ორი ხმით, ქალაქის ბურჟუაზია—ერთი ხმით და „გლეხობა“—ერთი ხმით. ამ წოდებთა წარმომადგენლებს გვერდით უზის ხუთი წევრი პალატისა (თავმჯდომარისანათ), ასე რომ მოხელე მოსამართლეთა უმრავლესობა მაინც უზარუნველია. შეუძლია კი რისამე ახლის შეტანა ამ წესს საქმის მიმდინარეობაში? არაფერი, რასაკვირველია, რადგან თვით იმ ტიპის სასამართლო, რომელიც ჩვენში შემოიღეს ახლა (რუსეთში კი თავიდან ასე იყო) დიდი ხანია უარყოფილია სამართლის მეცნიერებაში. ადვილი გასაგებიცაა თუ რატომ. როგორც დაინახეთ, აქ მოხელე-მოსამართლე და „წოდების წარმომადგენელი“ ერთ კრებულს შეადგენენ, ესე იგი, უბრალო „მოქალაქეთა“, არა იურისტებს უსხედან გვერდით იურისტები, ხელობით მოსამართლეებში არეულია წოდებთა წარმომადგენელი, რომელთაგან ბევრი პირველათ არის ასეთ როლში და ადვილი წარმოსადგენია, რამდენათ დამორჩილებული ეყოლებათ უკანასკნელი—მართლაც ვის არ გამოუცდიდა, რა უხერხულათ გრძნობს უბრალო ადამიანი თავის თავს, როცა მას რამე საგანზე სპეციალისტთან უხდება კამათი. როგორათაც არ უნდა იყო დარწმუნებული შენი აზრის სიმართლეში, მაინც თუ არ შეშობ, ფრთხილობ მაინც მის გამოთქმას. ასეთია ნორმა, ხოლო გამონაკლი ყველგან იშვიათია და მით უმეტეს იმ პირებში, რომელნიც აქ არიან ჩარეული საქმეში. რამდენი აზნაური წინამძღოლი, ბურჟუა მოურავი და სოფლის მამასახლისი გამოჩნდება ისეთი რომ გაბედოს და შეეკამათოს თავმჯდომარეს იურიდულ კითხვებში? რამდენათ უნდა იყოს გატაცებული იგი სიმართლის დაცვის სურვილით? მერე რამდენი შეიძლება გამოდგეს ასეთი? ათასში ერთიც საეჭვოა. მარა წარმოვიდგინოთ, რომ ასეთებიც გამოერია. მაშინაც ვერ იქონიებენ საჭირო გავლენას, რადგან უმრავლესობა მაინც მოხელე-მოსამართლეებია. თითონ ეს წოდების წარმომადგენლებიც ხომ მოხელეებია თავის მდგომარეობით, რისთვისაც საკმაო ზომები აქვს მიღებული ბიუროკრა-

ტიის*), მაშ სად არის ის საზოგადოებრივი ელემენტი, რომლის შეყვანაც უნდათ ამ გზით სასამართლოში დაქვეყნდნასკნელის ცხოვრებასთან დაახლოვება? აშკარაა, რომ ამ მუხნის განსახორციელებლათ სასამართლოს ასეთი ფორმა უვარგისი და შეუფერებელია. საზოგადოების ანუ ხალხის სამართალში მონაწილეობა მხოლოდ იმ სახით შეიძლება, რომელიც საზოგადოთ მიღებულია ყველა განათლებულ ქვეყნებში და რომელსაც ეწოდება ნაფიც მსაჯულთა სასამართლო. მხოლოდ ამ ფორმის სასამართლოს შეუძლია, რამდენათაც ეს მოსახერხებელია არსებულ კანონის ფარგალში, უზრუნველ ყოს „დამნაშავეთა“ თუ ბრალდებულთა მდგომარეობა და გადაარჩინოს ბევრი მათგანი უდანაშაულოდ დასჯის გადაწყვეტას. ასეა საზოგადოთ სისხლის სამართლის საქმეებში და კიდევ მეტათ ვერეთ წოდებულ პოლიტიკურ დანაშაულთა შესახებ. პოლიტიკური დანაშაული, როგორც ვიცით, საზოგადოთ არის ერთი რომელიმე კერძო აქტი ანუ მოქმედება არსებული წესწყობილების წინააღმდეგ, ყოველივე არსებული რასაკვირველია პირველ ყოვლისა თავის დაცვას, თავის ბატონობის შერჩენას ფიქრობს, ხოლო ყოველი დაწესებულება ამ არსებულის აგენტი და იარაღია. ამ რიგათ გამოდის რომ პოლიტიკურ დამნაშავეს, ე. ი. მომავალის გასაუმჯობესებლათ არსებულთან მებრძოლს სასამართლებს და სჯის მისი მოპირდაპირე, მოსისხლე მტერი. ასეთ პირობებში სამართალზე ლაპარაკი საეჭვო ხდება და უფრო მოსალოდნელია რომ გასამართლება შურის ძიებათ ვადაიქცევა. ამიტომ მივიდა ხალხის გონება ნაფიც მსაჯულთა სამართლის ფორმამდინ, რომელიც სრულდება ყველა მოქალაქეთა მონაწილეობით, რასაკვირველია რიგ-რიგობით და წილის ყრით; მხოლოდ ამას შეუძლია შეიტანოს აუცილებლათ საჭირო კონტროლი და კორექტივი (შესწორება) სამართლის საქმის ასრულებაში, რადგან იგი არის თვით ცხოვრება, რამდენათაც მასში მონაწილეა მთელი ხალხი და არ არის გამორიცხული უმრავლესობა, როგორც ეს დღეს რუსეთის სასამართლოშია. მხოლოდ სასამართლოს ამ ფორმას შეუძლია მიანდოს თავისი ბედი ყოველმა დამნაშავემ და მათ შორის, რასაკვირველია, პირველია პოლიტიკური, და საზოგადოებასაც მხოლოდ ასეთ სასამართლოს შეუძლია გამოუყხადოს ნდობა.

ამიტომაც არის რომ ყველგან ასეთი სასამართლოს ტიპი იმარჯვებს და საცა არ არის ყველა მოწინავე პარტიებს შეაქვთ იგი თავის მოთხოვნილებათა შორის. სანამ ეს წესი არ იქნება მიღებული, მანამდინ მეტია საზოგადოების სამართალში მონაწილეობაზე ლაპარაკი. აქედან აშკარაა, რომ ახალი წესი არაფრათ არ ცვლის „დამნაშავეთა“ მდგომარეობას.

ერთათ ერთი შეღავათი, რომელიც მოყვა „დამნაშავეთათვის“ 16 ივნისის კანონს არის დამცველთა წრის გაფართოება. დღემდინ მხოლოდ ნაფიც ვექილებს ქონდათ უფლება მათი დაცვისა, ახლა კი ნაფიც ვექილთა თანაშემწევებს და კერძო ვექილებსაც შეუძლიანთ ამ მოვალეობის შესრულება. დამცველთა ფარგლის შემოზღუდვის დროს კანონმდებელს აზრათ ქონდა „ამ საქმეების განსაკუთრებული მნიშვნელობა“ და ის მოსაზრება, რომ ასეთ პირთა დაცვა „მხოლოდ იმათ უნდა მიენდოს, რომელთაც შეუძლიათ დინჯათ და დაკვირვებულათ მოეპყრან თავიანთ საქმეს“. აშკარაა,

*) ნუ დაიფიწყებთ იმასაც, რომ ყველა ეს „წარმომადგენელი“ ქონებრივთა ვაბატონებულ კლასებს ეკუთვნიან, „დამნაშავენი“ კი საზოგადოების გალატაკებულ უმრავლესობისაგან არიან ან უკანასკნელთა ინტერესების დამცველები არიან.

კანონმდებელს ნდომები უფრო ახალგაზდა ვეჭილებს გამოორიცხვა, რადგან მათ უფრო გულახდილად შეუძლიათ არსებულ პირობებზე მსჯელობა, ეს კი კრიტიკაა, რასაც ყოველთვის უფროხის მოძველებული წყობილება. ერთი მხრით გაუგებარია, საიდან მოუვიდათ ეს აზრი, რა შიში მოელოდათ ამ კრიტიკისაგან, როცა ყველა პოლიტიკური საქმეები „ჩაკეტულ კარებში“ ირჩევა. ნუ თუ, პალატაზე შეეძლო ექონებია რაიმე გავლენა ახალგაზდა დამცველს?! მეორე მხრით აღსანიშნავია ისიც, რომ ამ ხერხმაც ვერ გასჭრა და თვით „დინჯ“ ნაფიც ვეჭილებშიც გამოჩნდა საკმაო რიცხვი პოლიტიკურ დამცველებისა, (უფრო ახალგაზდებში). მართალია, პირველად უფროხოდნენ ასეთ საქმეებს, მაგრამ შემდეგ თან-და-თან შეიქნა საპატიო პოლიტიკური დამცველის როლი და საცა ადვოკატურა მრავალ-რიცხვოვანია დამცველების გადარჩევა და გაცხრილვა უფრო საჭირო შეიქნა, ვიდრე მათი ძებნა. მხოლოდ იქ, საცა ნაფიცი ვეჭილებს რიცხვი მცირე იყო შეიძლება საგრძნობელი გამხდარიყო ეს შემავიწროებელი კანონი. საზოგადოთ კი ამ ცვლილებას უფრო პრინციპალური მნიშვნელობა აქვს დღეს ვიდრე რაიმე პრაქტიკული, წამეტურ თვით „დამნაშავეთათვის“, გარდა იმისა, რომ მათ შეუძლიათ ახალგაზდებიდანაც აირჩიონ დამცველი.

საზოგადოთ, როგორც ვთქვით, ახალ კანონს არავითარი შესამჩნევი შედეგათი არ შეუტანია ამ ბრალდებულთა მდგომარეობაში. რჩება ისევ უანდარმების გამოძიება, აღმინისტრაციის სრული ბატონობა, ამ საქმეების საზოგადოების კონტრალიდან დაშორება და ყველა ის ნაკლი, რომელიც წინეთ გვექონდა აღნიშნული ჩვენ ვაზეთში. ყოველივე ამის აცილება შეუძლია მხოლოდ ცხოვრების განთავისუფლებას, მხოლოდ მაშინაა მოსალოდნელი სასურველი ფორმის სასამართლოს დაწესებაც, ასე რომ „ყველა ვაზეთს რომისაკენ მიუყვანათ“ და იქით უნდა ვისწრაფოდეთ ყველანი...

ს ხ ვ ა თ ა უ რ ი ს.

ქუთაისის ინტელიგენტებში კარგათ ცნობილ არჩილ ფერაძეს აჩემებული ქონდა ერთი ახირებული აზრი, რომელსაც გამუდმებით იმეორებდა. ის ამბობდა და ამტკიცებდა კიდევ თავისებურათ, რომ რუსეთში მხოლოდ სამი მარქსისტია: პირველი—**ნ. კ. მიხაილოვსკი**, მეორე (მგონი) პროფ. **კარევევი** და მესამე... **ვასილ წერეთელი**. აი, ეს მეტის-მეტე ერთუდიციით გამოწვეული „ლოლიკური ოთურმა“ მომაგონდება ხოლმე ყოველთვის, როცა ვასილ წერეთლის წერილებს ვკითხულობ. სწორეთ რომ ნამდვილი „ოთურმა“ ამ „მესამე მარქსისტის“ თავში გაბატონებული და მხოლოდ ამით შეიძლება აიხსნას მისი „მარქსისტული“ წერილი, რომელიც „ცნობის ფურცლის“ №№ 2874 და 77-შია მოთავსებული. „მესამე მარქსისტს“ ისე არაფერი წერილის დაწერა არ შეუძლია, რომ მესამე დასვლებით არ დაიწყოს ან არ გაათავოს, განსაკუთრებით ამ უკანასკნელ ხანებში.

ახლაც, იწყებს რა ეს „ოთურმისტი“-„მარქსისტი“ თავის წილადობილას სამეურნეო ამხანაგობათა შესახებ, რომელსაც „საადგილ-მამულო საკითხი და თვითმართველობა“ ეწოდება, მოიხსენიებს ჩვენ მესამე დასვლებს, რომელნიც „მხოლოდ წააგვანან ევროპის სოციალ-დემოკრატებს“, გვისაყვედურებს ავტონომიის მოწინააღმდეგობას, არ ვიცით კი რა კავშირი აქვს ამას საგანთან, და ისევ უბრუნდება თავის ამხანაგობებს. მას სურს მთელი საქართველო (ავტონომიური, უექველია!) მოეფინოს სამეურნეო ამხანაგობებით, რომელიც მიაჩნია ერთათ ერთ მხსნელ საშვალეობათ გლეხებისათვის ამ ახირებულ ეკონომისტს.

„მაშ, რა გვიხსნისო?“ კითხულობს ბ. წერეთელი, აგვიწერს რა გლეხების გაჭირვებას და იმის მიხედვით და თითონვე იძლევა პასუხს.

„ამხანაგობა, მხოლოდ ამხანაგობა. გლეხთა და აზნაურთა! სანამ ჯერ კიდევ მთლათ არ გამოუცლიათ ხელიდან თქვენთვის მიწა წყალი. სანამ ჯერ კიდევ გვიან არ არის, შეერთდით, გაარღვიეთ ლობებები, შეაერთეთ თქვენი პატარ-პატარა ნაქერი მიწები, გარდაქმენით წვრილი წარმოება მსხვილ წარმოებათ, ამხანაგობა ვერ ივარგებს, თუ ორმოცდა-ათი მოსახლე მაინც არ შეერთდა, რადგან მცირე რიცხვი ამხანაგებისა ვერ შექმნის საჭირო ძალას, ვერ გააუმჯობესებს წარმოებას. მკვიდრ ნიადაგს კი ამხანაგობა მაშინ მოიპოვებს, როდესაც შეერთებულ მოსახლეების რიცხვი ათასამდის ავა. შემდეგ სხვა და სხვა ამხანაგობანი შეუერთდებიან ერთმანერთს. მაშასადამე, ჯერ პატარა ამხანაგობა თან და თან გაიზდება და დიდათ შეიქმნება, ბოლოს კი ამხანაგობათა კავშირი დაარსდება.“

«რით არის ამხანაგობა კარგი?» განაგრძობს ჩვენი სოკრატი თავის კითხვებს. იმით, რომ «ამხანაგობას ექნება (ბევრი, ბევრი რამ ექნება!) საშუალება შეიძინოს გაუმჯობესებული. იარაღი ხელ-საქმისათვის; ექმნება საშუალება მოაწყოს რივიანად სარდაფი, ბოსელი და სხვა. ამხანაგობა ადვილად იშოვის თავის წვევრებად განათლებულ მეურნეს, აგრონომს, რომლის შემწეობითაც ადვილად გააუმჯობესებს მიწის გასუქება-განაყოფიერების, ღვინის დაყენებისა და შენახვის საქმეს, ყველის წარმოებას და სიამოვნებით დასთანხმდებიან ამხანაგობის წვევრებას აგრეთვე კაცისა და პირუტყვის განათლებული ექიმები, რადგან ახლა არც ერთი განათლებული კაცი არ არის უბრუნველ-ყოფილი უბედურ შემთხვევისა, სწეულობისა და სიბერისაგან, ამხანაგობა კი უბრუნველ-ჰყოფს ყოველგვარ უბედურებისა და გაჭირვებისაგან თვითველ თავის წვევრს, მის შვილსა და მომავალს. კერძო მოსახლეს კი, უსახსრობის გამო, არა აქვს საშუალება მიმართოს ექიმს გაჭირვების დროს. ამავე მიზეზის გამო ამხანაგობას ეყოლება წვევრებად ზეინკალი, მქედელი, თერძი, მეჩქემე, მქსოველი, ხურო, ღურგალი, კალატოზი, ნასწაველი ტენიკოსი და სხვა და სხვა. ერთის სიტყვით, თითქმის ყველაფერი, რაც საჭიროა კაცისათვის, ამხანაგობას უსასყიდლოთ ექმნება, ამას გარდა ექმნება კიდევ, მრავალგვარი გასასყიდი საქონელიც“. (სი!).

კითხულობ ყოველივე ამას და ვერ გაგვიცა «კაცისა თუ პირუტყვის... განათლებულ ექიმის» ნაწერია! ასე გვეგონება ეს რომელიმე ევროპიელი მარქსისტების მზგავსი რუს-მარქსისტების მიერ ნეტარ ხსენებულ მეარტელე ლევიცკიზე დაწერილი კარიკატურააო. მაგრამ შეცდებით, ეს სერიოზული მსჯელობაა «მესამე მარქსისტისა», რომელსაც რუსულათ ხიმერა დაერქმევა, ხოლო ჩვენებურათ „ლოლიკური ოთურმა“.

მაგრამ რაღა სოკრატი იქნება ჩვენი ისტორიოსოფი, რომ თავის პროგნოზში უფრო შორს არ წავიდეს. ეს ამხანაგობები მას უნდა „ავტონომიურ საქართველოში“ „გამდირებით სოციალიზმის“ (რა მშვენიერი სიტყვა მოიგონეს ფეხდალისტებმა!) დასამყარებლათ, ხოლო ასეთ სერიოზულ საქმის დამწყებმა რასაკვირველია ყოველ გვარი მდგომარეობა უნდა წარმოიდგინოს. და აი ბ. ვასილიც ითვალისწინებს მომავალს. მოსალოდნელია ერთი ამხანაგობის მეტი სიჩქარით გამრავლებ, ვიდრე მეორესი. ასეთ შემთხვევაში შესაძლებელია ამხანაგობები ქონებრივათ უთანასწორობი შეიქმნენ. ეს გარემოება ცოტა არ იყოს აფიქრებს ბ. წერეთელს, მაგრამ

სულ ცოტა ხნით და ხსნასაც ადვილათ პოულობს. ჯერ ერთი რომ „გამრავლების ნიჭი“ ყველა ამხანაგებს ერთნაირი ექნებაო, ამბობს ბ. ვასილი. მაგრამ, კიდევ რომ მოხდეს ასეთი უთანასწორობა, ეს არაფერ დაბრკოლებას არ წარმოადგენს, პირ იქით ბევრი ხალხის მყოლი და ნაკლები მიწის მქონებელი ამხანაგობა უკეთ განავითარებს ტენიკას და მით უფრო მეტ შემოსავალს გამოაღებინებს მიწას, ვიდრე ბევრი მიწის მქონებელიო (იხ. „ს. ფ.“ № 2877 გვ. 3 სვეტი 4). თუ კი ასეა შე დალოცვილო რაღას უჩივი ამ მიწის უქონლობას (იხ. № 2874 გვ. 2 სვ. 4)? ის არა სჯობდა პირდაპირ უმარჯველათ ამხანაგობას დაარსებას შედგომოდი? მაშინ ხომ თქვენი ფელეტონების დასრულებამდინ ტენიკაც აყვავდებოდა და ავტონომიური ამხანაგობანიც? აი, ამ ავტონომიური პრინციპის დაცვა უნდა ჩვენ მეოთხრმეს და იმიტომ უფროთხის მიწის ხელ-ახალ განაწილებას „კავშირის ამხანაგობათა“ შორის. მართლაც და ეს ხომ ავტონომიის წინააღმდეგი იქნება. ამიტომ დასჭირდა „კაცის განათლებულ ექიმს“ ჭკუის ასეთი ძალის დატანება.

ნათქვამი საკმარია ბ. ვასილ წერეთლის დასახასიათებლათ, მაგრამ საინტერესოა ვიცოდეთ ამ ფილოსოფიის გენეზისი, მისი წარმოშობა. მართლაც რომელი მკითხველი არ იკითხავს საიდან მოუვიდა ასეთი პრობლემა თავში კაცის ექიმსო. ჩვენი აზრით პასუხი მხოლოდ ერთია. ეს თეორია არის ნაყოფი დიდი ერუდიციისა, აქ არის „პირველი მარქსისტის“ მიხაილოვსკის „самодовлѣющая община“, ლევიცკის „არტელები“ და ფერდერალისტების ავტონომია; ხოლო როცა ყველა ამათ თავი ერთ თავისუფალ თავში მოიყარეს, გამართეს ოთურმობია და აი ამის ნაყოფი გახლავთ ეს დიდებული თეორია, რომელიც ამხანაგობებით, კავშირებით და კავშირთა კავშირებით მოაფენს მსოფლიოს, მათი შემწეობით იმ ზომამდე გაამდიდრებს გლეხობას და დააფუძნებს ისეთ მეურნეობათ, რომელთაც ყველაფერი ბევრი ექნებათ, ყველა მოთხოვნილებას თავისი ნაწარმოებით დაიკმაყოფილებენ და ბევრსაც გაყიდიან... ვახ მიყიდის კი არ ვიცით, ოადგან ყველგან ასეთი ამხანაგობები იქნება! მაგრამ, შეიძლება, ვასილის ამ რეცეპტით მარტო ავტონომიურმა საქართველომ ისარგებლოს, რადგან იგი ავტონომიური იქნება, ბ. ვასილს პრივილეგიას მიცემს, სამშობლოს ჩინურის კედლებით შემოზღუდავს, თითონ არაფერს იყიდის, სხვებს კი ბევრს მიყიდის, ამ გზით მთელი ქვეყნის ფულს თავს მოაუყრის და მით ე. ი. ასეთი „გამდიდრებით სოციალიზმს დაიმყარებს“... აღბათ ასე იქნება! მაშ გაუმარჯოს „მესამე მარქსისტს“ და მის ლოდიკურ ოთურმას!...

გარგაბროსი გლანი.

პოლიტიკური ეკონომიის კრიტიკა

ფრ. ენგელსის.

(თარგმანი)

პოლიტიკური ეკონომია ბუნებრივი შედეგია ვაჭრობის განვითარებისა, და ამ მეცნიერების აღორძინებისათანავე ტლანქი და უვიცი ვაჭრობა შეიცვალა ნებადართულ მოტყუილების სისტემით, გაჩნდა მეცნიერება გამდიდრების საშვალებათა და გზის მაჩვენებელი.

ამ დროის პოლიტიკურ ეკონომიას ანუ გამდიდრების საშვალებათა მეცნიერებას, რომელიც აღორძინდა ვაჭრობა მეტოქეობისა და მათ მტაცებლურ მიდრეკილებათა ნიადაგზე, ყოვლად საზიზღარი ეგოისტური ხასიათი ქონდა. იმ დროს გულუბრყვილოთ რწამდათ, რომ სიმდიდრეს ოქრო და

ვერცხლი წარმოადგენდა და ყველა ქვეყნები ცდილობდნენ ხელი შეეშალათ და აეკრძალათ კეთილშობილთა კლასის გატანა სახელმწიფოდან, ეს მიაჩნდათ თავიანთ წინდა მტაცებლობათ.

მაშინდელი ერები იმ ძუნწს მოგაბონებდათ, რომელსაც გულში ჩაუკრავს მაგრათ ფულის ტომარა და შურითა და მტრული თვლით უყურებს ყველა მეზობელს. მთელი ცდა იმაზე იყო მიმართული, რომ როგორმე მეტი ნაღდი ფული გამოერთმიათ იმ ხალხისთვის, რომელთაც ვაჭრობა ქონდათ გამართული და ამ ნაირათ შეძენილი ფული მოეგროვებიათ შინ.

მაგრამ ცხოვრებაში ამ პრინციპის მტკიცეთ გატარება სახიფათო იყო, შეიძლება ვაჭრობა მოესპო; გაიარეს ეს საფეხურიც, შეიგნეს რომ კასაში თავმოყრილი ფული მკვდარი კაბიტალი იყო, ხოლო წარმოებაში დატრიალებული კი მუდამ იზრდებოდა.

ამ მოსაზრებით ვაჭრებმა დიდი კაცთმოყვარეობა გამოიჩინეს და თავისი დუკატები (ინგლისური ფულია) დაგზავნეს და დაარიგეს სხვა-და-სხვა ქვეყნებში, რასაკვირველია იმ მიზნით რომ მათ სხვა მეტი დუკატებიც მოეტანათ სახლში. იმავე დროს მიხვდნენ, არაფერს ვიზარალებთ იმითი, რომ ვაჭარს ივანეს მის საქონელში მეტი ფასი მიეცეთ, თუ იმავე საქონელს კიდევ უფრო ძვირათ პეტრე-ვაჭარს მიეყიდოთ, და სწორეთ ეს მოსაზრებები დაედო საფუძვლათ მერკანტილურ სისტემას. ვაჭრობა ყოველ ღონეს ხმარობდა დაემადა თავისი მტაცებლური ხასიათი. სხვადა-სხვა ხალხნი თან-და-თან დაუახლოვდნენ ერთმანეთს. ისინი სდებდნენ ერთმანეთში სავაჭრო და სამეგობრო ხელშეკრულობებს, იკვროდნენ სხვა-და-სხვა პირობით და ხელსაც უწყობდნენ ერთმანეთს რამდენათაც კი შეიძლება მეტი მოგების მოპოებაში. მაგრამ არსებითათ ვაჭრობას ისევ მტაცებლური ხასიათი ქონდა და ეგოიზმის განხორციელება იყო. ეს მისი თვისებები დროგამოშვებით გამოიყვანდებოდა ხოლომე იმ ომებში, რომელთაც იწვევდა ვაჭრული მეტოქეობა. ეს ომები ამტკიცებდნენ, რომ ვაჭრობაც ისეთსავე მუშტის უფლებაზე არის დამყარებულს, როგორც ძარცვა-გოეჯა. არავინ არ ირცხვოდა ძალით ან მოტყუილებით ისეთი პირობა დაედებინა მეორესათვის, თუ კი მოახერხებდა, რომ მას როგორც უძლიერესს მიეღო რაც შეიძლება მეტი მოგება.

მერკანტილური სისტემის უმთავრესი ანუ დედა-პუნქტი იყო სავაჭრო ბალანსის თეორია. რადგანაც იმ დროს კიდევ რწამდათ, რომ სიმდიდრეს ოქრო და ვერცხლი შეადგენდა, ამიტომ მოსაგებათ (სასარგებლოთ) მხოლოდ ისეთ ხელშეკრულობას თვლიდნენ, რომელსაც ბოლოს და ბოლოს შემოქონდა მხარეში ნაღდი ფული. ხელშეკრულობას ზომავდნენ შემოტანილი და გატანილი საქონლის რაოდენობის შედარებით. თუ გატანილის რაოდენობა (ფასით რასაკვირველია) აღემატებოდა შემოტანილისას მაშინ დაასკენიდნენ, რომ ქვეყანაში ამ განსხვავების თანაბარი ფული შემოსულა ნაღდათ და მაშ, ამ ჯამით გამდიდრებულა კიდევ მხარეო, ეკონომისტების დახელოვნებაც იმაში უნდა გამოხატულიყო, მაშასადამე, რომ წლის ბოლოს საქონლის გატანას გადაემატებია შემოტანილსათვის, და აი ამ სასაცილო ილიუზის სწირავდნენ არა ერთისა და ორი ათასი ადამიანის სიცოცხლეს. ვაჭრობას თავისუფლათ შეუძლია დაიკვენხოს თავისი ჯვაროსანთა ომებით და ინკვიზიციითაც.

მე-18 საუკუნე ხომ რევოლუციების ხანა იყო და მან გარეგოლუკიონერა პოლიტიკური ეკონომიაც. მაგრამ რო-

გორც ყველა ს'ვა ამ საუკუნოების რევოლუციები, ისე პოლიტიკურ ეკონომიაში მომხდარიც ცალმხრივი იყო თავის შინაარსით და აღსავსე ერთი მეორის საწინააღმდეგო მიმდინარეობით (ტენდენციებით).

ამ ხანაში განყენებულ სპირიტუალიზმს განყენებული ანუ აბსტრაქტული მატერიალიზმი დაუბირდაპირეს, მონარქის — რესპუბლიკა, ლეოპოლდის უფლებას — სოციალური ხელშეკრულება და ამ საზღვრებს ვერც ეკონომიურმა რევოლუციამ გადააბიჯა. მთავარი (სახელმძღვანელო) აზრი ისევ ძველებური დარჩა: მატერიალიზმი არ შეეხო სრულებით ქრისტიანულ თავის დამცირებას ადამიანისას, ვერ მოიცილა თავიდან თავის-თავის მიმართ ზაზღი, და ქრისტიანულ ღმერთის ნაცვლათ ბუნება დაუყენა ადამინს წინ აბსოლუტათ (განუხაზღვრელ არსებათ). პოლიტიკოსები სრულიად არი ცდილან კრიტიკაში გაეტარებიათ სახელმწიფოს წყობილების შესახებ მიღებული სახელმძღვანელო აზრი, ეკონომისტებს კი აზრათაც არ მოსვლიათ ოდნავ მაინც დაფიქრებულიყვენ კერძო საკუთრების გამართლებაზე. ამიტომაც იყო რომ პოლიტიკური ეკონომია ძლიერ ცოტათ წაიწია წინ. იგი იძულებული შეიქნა სოფისტიკა და პირფერობა მოეშველებია და მათ შემწვობით დავალა ის წინააღმდეგობანი, რომელიც გამოაჩნდა იმ დროს, და ძალაუფლებურათ მიეღო ზოგიერთი დასკვნანი თანახმათ მაშინდელ ჰუმანიურ (კაცთმოყვარულ) მიმდინარეობისა, თუმცა ესენი არ ეთანხმებოდენ მის დედა აზრს. პოლიტიკურმა ეკონომიამ მიიღო ჰუმანიური ხასიათი, ზურგი შეაქცია მწარმოებელს და თავის სიყვარულით გააბედნიერა მხმარებელი. ის გულის წყრომას აცხადებდა მერკანტილიზმის სისხლის მსმელობის წინააღმდეგ. ვაჭრობა აღიარა ერთობისა და მეგობრობის საფუძვლათ, როგორც ხალხთა ურთიერთობაში ისე კერძო ადამიანთა ცხოვრებაში. ყოველივე ეს რასაკვირველია ძლიერ კარგი იყო, მაგრამ შუბი ხომ ხალხთაში არ დაიმალება და დედა-აზრმაც გამოაჩინა მთელი ძალა თავისი მოქმედებისა: სრულიად წინააღმდეგ ფილანტროპიისა მან შეიმუშავა მალტუსის თეორია მცხოვრებთა რიცხვის გარდამეტებისა, თეორია ყველა წინანდლებზე უფრო ბარბაროსული, რომელსაც შეეძლო ადამიანი თავგამეტებამდინ მიეყვანა; ამ თეორიამ გააყამტვერა ყველა კაცთ მოყვარეობასა და მსოფლიო მოქალაქეობაზე მომღერალი ლამაზი სიტყვები. მანვე შექმნა და განავითარა საფაბრიკო სისტემა და თანამედროვე მონობა, რომელიც სისასტიკით და კაცთმძულვარებით, არაფრათ ჩამოუვარდება ძველი დროისას. ახალმა პოლიტიკურმა ეკონომიამ, თავისუფალ ვაჭრობის სისტემამ, რომელიც დასაბუთა თავის თხუზულებაში ადამ სმიტმა („ერთა სიმდიდრე“), გამოაშკარავა ის პირფერობა, წაჯექ-უკუჯექობა და უუფლებობა რომელნაც უპირდაპირდებიან დღეს თავისუფალ კაცობრიობას.

ნუ თუ სმიტის სისტემა არ არის ნაბიჯის წინ გადადგმა, შეიძლება იკითხოთ. რასაკვირველია არის და აუცილებელი ნაბიჯიცაა. აუცილებლათ საჭირო იყო მერკანტილური სისტემის დამხობა მისი მონობალობითა და ვაჭრობის შემავიწროებელ წესებით, მხოლოდ ამით შეიძლებოდა გამოაშკარავებულყო კერძო საკუთრების ნამდვილი ხასიათი. საჭირო იყო, უკუგდოთ ყველა წვრილმანი ადგილობრივი და ეროვნული მოსაზრებანი, რომ ბრძოლა საყოველთაო გამხდარიყო და მთელს კაცობრიობას მოდებოდა.

კერძო საკუთრების თეორიას უნდა დაეტოვებია ემპირიული (დაკვირვებითი) და მარტო-მარტო ობიექტური კვლევაძიების ბილიკი და მიეღო მეცნიერული ხასიათი; უკანასკნული კი აიძულებდა მას მიეღო თავის თავზე პასუხის მგებლობა

თავის დასკვნებისათვის და მით კთხვა გადაეტანა უფრო საკაცობრიო ნიადაგზე. დასასრულ, საჭირო იყო რომ ძველი პოლიტიკური ეკონომიის უზნეო ელემენტები, მათი უზნეობის უარყოფით და პირფერობით მიეყვანა უმწვერვალეს წერტილამდის. ყოველივე ეს ბუნებრივი იყო. ჩვენ სიამოვნებით აღვიარებთ, რომ ვაჭრობის თავისუფლებას დასაბუთებამ და ცხოვრებაში გატარებამ მოგვცა შეძლება გადაგველახა კერძო საკუთრებაზე დამყარებული პოლიტიკური ეკონომია, მაგრამ იმავე დროს ნებას ვაძლევთ ჩვენ თავს დავამტკიცოთ, რომ ვაჭრობის თავისუფლება აბსურდია (უაზრობა) როგორც თეორიულათ ისე პრაქტიკულათაც. და ჩვენი განაჩენი მით უფრო სასტიკი იქნება, რამდენათაც უფრო ახლო არიან ჩვენ დროზე ის ეკონომისტები, რომელთა კრიტიკასაც ქვევით შეუდგებით. საქმე ის არის რომ სმიტს და მალტუს ხელში ქონდათ მხოლოდ თეორიის ნაგლეჯები, მათ შემდგომნი მკვლევარნი კი სარგებლობდენ დასრულებული სისტემით. უკანასკნელთა დროში ყველა დასკვნები გამოყვანილი იყო და ყველა წინააღმდეგობა საკმაოდ გამოაშკარავებული, მაგრამ ისინი მაინც მეტათ თვლიდენ სახელმძღვანელო აზრთა გამოკვლევას და თავს იდებდენ სისტემიათვის პასუხის მგებლობას. რამდენათაც უფრო ახლო არიან ეს ეკონომისტები ჩვენ დროსთან მით უფრო ნაკლებია მათი პატიოსნება საქმის გარკვევაში. რაც უფრო უახლოვდებოდა ეს მეცნიერება ჩვენ დროს, უფრო და უფრო ძლიერდებოდა სოფისტიკის როლი, რომლითაც სარგებლობდენ პოლიტიკური ეკონომიის დროის შესაფერ სიმალღებზე შესაჩერებლათ. ამიტომ, რიკარდოს მეტი ცოცხვა მიუძღვის ვიდრე ად. სმიტს, ხოლო მაკ-კულოხს და მილს მეტი ბრალი ედება ვიდრე რიკარდოს.

ახალ პოლიტიკურ ეკონომიას არც კი შეუძლია სწორი მსჯელობა შეიმუშაოს მერკანტილურ სისტემაზე, რადგან თვითონ იგი გაქდენთილია ცალმხრივი აზრებით და განაგრძობს ძველი სახელმძღვანელო აზრებით სარგებლობას. მხოლოდ მაშინ შეგვეძლება სისწორით დავაფასოთ ორივე სისტემა, როცა ორივეზე, როგორც მემკალტილურის ისე ვაჭრობის თავისუფლების, წინააღმდეგობებზე მალლა დავდგებით და სახელმძღვანელოთ მივიღებთ ნამდვილ ადამიანურ შეხედულობას. ქვევით ჩვენ დავამტკიცებთ რომ ვაჭრობის თავისუფლების დამცველნი უფრო მეტი მონობალობისტები არიან ვიდრე მერკანტილური სისტემის მომხრენი. დავამტკიცებთ აგრეთვე რომ ახალი დროის პოლიტიკო-ეკონომთა ორბირ ჰუმანიზმის ნილაბ ქვეშ ისეთი ბარბაროსობა იმალება რომლის მსგავსი არც კი მოლანდებია მათ წინამორბედთ; დავამტკიცებთ რომ ძველი შკოლის დამახასიათებელ ცნებათა ერთმანეთში არევა ბევრათ უფრო მარტივი და ნათელი იყო ვიდრე მათ მოწინააღმდეგეთა ლოლიკა და არც ერთს ამ სკოლათაგანს არ შეუძლია მეორეს ისეთი ბრალი დასდოს, რომელშიაც თვითონ არ იყოს დამნაშავე. და სწორეთ ამიტომაც არის, რომ ახალ პოლიტიკურ ეკონომიას ვერ აუხსნია მერკანტილური სისტემის ხელ ახალი აღორძინება ჩვენს დროში; ჩვენ კი სულ ადვილათ შეგვიძლია მისი ახსნა. აი როგორ არის საქმე. რადგან ლიბერალური პოლიტიკური ეკონომია ორაზროვანია და მოკლებულია პირდაპირობას, იგი უქვევლათ უნდა დაიყოს მისი შემადგენელი ელემენტების მიხედვით. სწორეთ ისე როგორც თეოლოგია (ღვთისმეტყველება) იძულებულია ან უკან იბრუნოს პირი და დაუბრუნდეს ბრმა სარწაუნობას, ან გასწიოს წინ და გარდაიქმნეს თავისუფალ ფილოსოფიათ, ისე ვაჭრობის თავისუფლებაც ან უნდა დაუბრუნდეს მონობალობის და აღადგინოს იგი, ან უნდა უარყოს კერძო საკუთრება და მოსპოს იგი.

(შემდეგი იქნება).

ეურნალ-გაზეთებიდან.

ახირებული ლოდიკისა და ბაგაჟის პატრონი ყოფილა „ივერიის“ „მეცნიერი“ ხელმძღვანელი! „მოგზაურის“ მიმართულების ერთ ორგანოში „ამოუკითხავს მას გასაოცარი (მისთვის და მხოლოდ მისთვის!) ახალი ამბავი. ამოუკითხავს რომ **დემოკრატია** ბუნებრივი მოწინააღმდეგეა იმ პარტიისა, რომელსაც ორგანო ხელმძღვანელობს; ამოუკითხავს კიდევ:

„ჩვეულებრივად გონიათ, რომ რაკი ჩვენცენ ამდენი სხვადასხვა ხალხი მოდის, ალბათ ძლიერი ვართო. ეს შეხედულობა მართალიც არის და შემცდარიც, იმისდა მიხედვით, თუ როგორი თვალით შევხედავთ ჩვენს პარტიას. თუ მას შევხედავთ დემოკრატიის თვალით, დავინახავთ, რომ ის ძლიერია, წინააღმდეგ შემთხვევაში დემოკრატიული კლასები ჩვენცენ არ მოვიდოდნენ; თუ მას შევხედავთ ჩვენი პარტიის თვალით, — ის სუსტია უამისოთ წვრილი ბურჟუაზია არ გაგვეკარებოდნენ... ივერიის პარტიას იმდენი გავლენა არ აქვს ბურჟუაზიაზე, რამდენიც ჩვენ გვაქვს, მარა ეს იმას ნიშნავს, რომ ჩვენი პარტია ბერლინისაზე უფრო ძლიერია? სრულიათაც არა...“

ამოუკითხავს ესა, და მის სიხარულს საზღვარი არა აქვს. რაო და, თვით მესამე დასვლები აღიარებენ თავის სისუსტეს და აქედან დასკვნის „მაშასადამე, ცხადია, საქართველოს ავტონომიის დასვლებისავე „გამოკვლევით“ დიდი ნიადაგი ჰქონია საქართველოში, რადგან მას ემხრობიან ის ელემენტები, რომელნიც ერის უმრავლესობას შეადგენენო“. ემხრობიან კი, ბატონო მეცნიერო და ლოდიკის დაუშრეტელო წყაროვ? სად მიემხრენ და როდის? ნუ თუ მეტათ ვერ იცნობთ ადგილობრივ ცხოვრებას! განა, არ იცით, როგორის „პატივისცემით“ აცილებენ ავტონომისტ-ორატორებს იგივე დემოკრატი გლეხები! ჩვენი ნუ გჯერათ, ბ-ნ სიტყვას კითხეთ, რომელიც ბრალმდებლის როლს კისრულობს „მოგზაურისტების“ წინააღმდეგ. წაიკითხეთ მისი „პატარა ამბები“ „ცნობის ფურცლის“ № 2876-ში და თუ რამე „გისწავლიათ და გაგიგონიათ“, როგორც ხშირათ ამბობთ ხოლმე, გაიგებთ რის კუჭის წვა აქვს ბ. სიტყვას. რატომ? შემდეგ იყის და რომ ერის უმრავლესობა დღეს ავტონომიის წინააღმდეგია ეს თქვენთვისაც აშკარაა და იმიო ნუ ინუგეშებთ თავს რომ „დასვლები“ ერთ ადგილას ამბობენ, ჩვენი პარტია დღეს უმცირესობას შეადგენსო. ამას ყველა ამბობს და კიდევ ბევრჯერ იტყვის, რადგან ყველასათვის აშკარაა, რომ დღეს მესაკუთრენი, და ძით ბურჟუაზიული პსიხოლოგიის მქონენი შეადგენენ უმრავლესობას, მარა თქვენ რა? ამით ხომ თქვენ კრედიტს არაფერი ემატება. პირ-იქით თქვენი აღტაცებაც იმას მოწმობს, რაც არა ერთხელ გვითქვამს—რომ თქვენ და ძმანი თქვენნი ბურჟუა-იდეოლოგები ბრძანდებით. ეს ხომ ასეა, მაგრამ მაინც ვერ გაგვიგია თქვენი სიხარულის მიზეზი. ნუ თუ, დღემდინ არ იცოდით, რომ დღევანდელ საზოგადოებაში დემოკრატები შეადგენენ უმრავლესობას და არა სოციალ-დემოკრატები. თუ, ამით იმის თქმა გინდათ, რომ „დასვლები“ ასეთი უმრავლესობის პოლიტიკას უნდა დაემორჩილონ? თქვენგან ესეც მოსალოდნელია! არა, ბატონო მეცნიერო. დასვლები ყოველთვის იმის ცდაში არიან, რომ თავის ტაქტიკაზე გადიყვანონ ვი-ი გადაყვანაც კი შესაძლებელია და რამდენათ ამას ემორჩილება და ურიგდება დემოკრატია, თუნდ ეს „სისუსტის“ ბრალიც იყოს, პარტია ყოველთვის ისარგებლებს მით. როგორც თქვენ მიერ წაკითხულ ორგანოს წერილს ისე ყველა სხვა „დასვლების“ შრომას ის აქვს მიზნათ, რომ ბრძოლის ასპარეზი გაანთავისუფლოს და მასთანვე თავისი კლასობრივი შეგნება გააფართოვოს და გააღრმავოს.

და თუ ზოგიერთ ისტორიულ მომენტში დემოკრატია მათ პარტიას მიყვება, რასაკვირველია, იმიტომ რომ ეს მისთვის ხელსაყრელია დღეს, ეს პარტიას სრულიად არ აქვს მისთვის, პირ-იქით სიამოვნებით სარგებლობს ამით, **საბან-პარტიის** პირობები მაინც შეცვალოს თავისთვის საუმჯობესოთ.

რა არის აქ საკვირველი! ან რა წინააღმდეგობაა „მოგზაურის“ მეორე №-ისა და ამ ორგანოს წერაში იმით რომ „მოგზაურს“ უთქვამს ჩვენი მიზანთა უმრავლესობის სამსახურით. ნუ თუ ესეც ახალი ამბავია თქვენთვის, ბრძენო ეკონომისტო, რომ მიუხედავად იმისა რომ ერის უმრავლესობა დღეს ბურჟუაზიულია თავისი მდგომარეობით, იგი მაინც გაფუცქენილი და გაყვლეფილი უმცირესობისაგან. ნუთუ არ იცით მაგალითათ, რომ გლეხობა თავისთავათ ბურჟუაზიული ელემენტია, მაგრამ მაინც გაყვლეფილია. და აი, რამდენათაც ის ასეთია მას ვემსახურებით ჩვენ, ხოლო რამდენათაც იგი ბურჟუაზიულია იმდენათ ის წინააღმდეგია პროლეტარიატისა. მაშ შესაძლებელია, რომ ჩვენ ვემსახუროთ ერის უმრავლესობას, გავავითაროთ მასში მისი ინტერესების შეგნება და ხელი შევეწყობთ მის ექსპლოატატორებისაგან განთავისუფლებას. რა გზით, ეს უეჭველია „გაგონილი“ მაინც გექნებათ, და ახლა სიტყვას არ გავაგრძელებთ. ნუ თუ ამაზე მეტათ ვერ გშველისთ „მეცნიერება“ და „ლოდიკა“ ბ. ეკონომისტო!

გვინდოდა ორიოდ სიტყვა ბ. სიტყვისათვისაც გვეძღვნა, მაგრამ ჯერ არ დაუსრულებია მას თავი „პატარა ამბები.“ გვპირდება „დანარჩენზე შემდეგო“ და ჩვენც ვამჯობინეთ, შემდეგ შევეხლო ამ „პუბლიცისტს.“

ბურჟუა და პროლეტარი *

თქვენ გინდათ თქვენი ქონებრივი ურთიერთობა და წარმოების პირობები, რომელნიც ისტორიის განმავლობაში შექმნიდა და წარმოების იმავე ისტორიულ განვითარებასთან ერთათ იცვლება, გადააქციოთ ბუნების და გონების სამუდამო კანონათ. ასეთი მიკერძება თქვენ ისევე შეგფერისთ, როგორც ყველა თქვენ წინეთ გაბატონებულ კლასებს. როცა ლაპარაკობთ ბურჟუაზიულ საკუთრებაზე, თქვენ არ გსურთ მიხედეთ ის, რასაც მიხედვით ხოლმე, როცა ანტიკურ ან ფეოდალურ საკუთრებაზეა ლაპარაკი.

ოჯახის მოსპობა! თვით ქვიდურესი რადიკალიც კი აღშფოთებულია კომუნისტთა ამ საშინელი სურვილით.

რა ღძვეს საფუძვლათ დღევანდელ ბურჟუაზიულ ოჯახს? კაპიტალი—კერძო გამდიდრება. საესებით განვითარებული ოჯახი მხოლოდ ბურჟუაზიისათვის არსებობს, პროლეტარიატი კი იძულებულია უცოლობაში გაატაროს თავისი სიცოცხლე. პროლეტარიატის უცოლობა და აშკარა პროსტიტუცია დამატება ბურჟუაზიულ ოჯახისა.

მოისპობა ასეთი დამატება ბურჟუაზიულ ოჯახისა და მასთან ერთად უნდა აღგავოს დედამიწის ზურგიდან თვით ბურჟუაზიული ოჯახიც. მოისპობა კაპიტალი და მასთან ერთად უნდა გაჰქრეს ბურჟუაზიული ოჯახი თავის დამატებითურთ.

იქნება თქვენ იმასაც გვისაყვედურებთ, რომ ჩვენი მიზანია ვიხსნათ მშობლების გაყვლეფისაგან ბავშვები? წინდაწინვე ვაღიარებთ ჩვენს ამნაირ დანაშაულს.

ჩვენ გვსურს შინაური აღზრდის მაგიერ საზოგადო, შემოვი-

* იხილეთ „მოგზ.“ № 28.

ლოთ. თქვენ კი გაიძახით, რომ ჩვენ ამით მოვსპობთ ადამიანთა შორის საუკეთესო დამოკიდებულებას.

მაგრამ, ერთი გვიბრძანეთ, ნუ თუ თქვენი აღზრდა არ განიცდის საზოგადოების გავლენას? განა მას საზოგადოებრივი ურთიერთობა არ საზღვრავს? განა თქვენი სკოლის საქმეში საზოგადოება, ასე თუ ისე, არ ერევს? განა საზოგადოება არ იღებს მონაწილეობას თქვენის სკოლის ორგანიზაციაში? რამდენი ათასი მაგალითი უნდა მოგიყვანოთ? ტყუილია ის აზრი, ვითომც, კომუნისტებს გამოეგონათ შკოლებში საზოგადოების გავლენის შეტანა! კომუნისტებს უნდათ თქვენის საზოგადოების მიერ გარყვნილი შკოლა აღადგინონ, მათი სურვილია ძირიანათ შესცვალონ სწავლა-აღზრდის ხასიათი. მოსპონ გაბატონებულ კლასთა ფარფაში შკოლის საქმეებში.

ზიზღს იწვევს ბურჟუაზიის მალაღობრივი ფრაზები და მყვირალობა ოჯახსა და აღზრდაზე, მშობელთა და შვილების დამოკიდებულობაზე და იმდენათ უფრო დიდია ეს ზიზღი, რამდენათაც მსხვილი მრწველობა ძირს უთხრის პროლეტარიატის ოჯახს, რამოდენათაც მუშების პაწა შვილები უკვე საქონლებთან გადაქცეულან და სამუშაო იარაღის მაგიერობას ასრულებენ.

მაგრამ თქვენ რომ საზიარო ცოლობის შემოღება გსურთ ერთხმით გვიკვირებს ბურჟუაზია.

ბურჟუაზიის მისი ცოლი წარმოების უბრალო იარაღია, სხვა არაფერი და რადგანაც მას ეუბნებიან, რომ წარმოების იარაღი საზოგადოების ხელში უნდა გადავიდესო, აქედან მას ის გამოჰყავს, რომ ქალებსაც ასეთი დღე წაეკიდებათ.

აქ ლაპარაკია იმის შესახებ, რომ ქალები კვლავ აღარ უნდა იყვნენ წარმოების უბრალო იარაღი და ბურჟუას ეს ვერც კი წარმოუდგენია.

სწორეთ სიცილს ჰკერის ადამიანს ამ უმწიკვლო ზნეობის მატარებელ ბურჟუების შიში იმის წინაშე, რომ ვითომც კომუნისტებს განზრახვა ჰქონდეთ შემოიღონ ოფიციალურათ საზიარო ცოლობა, მაშინ როდესაც ეს მუდამ არსებობდა.

ბურჟუების გარყვნილებას ვერ აკმაყოფილებენ პროლეტარების ცოლები და ქალიშვილები, მათთვის არა კმარა ოფიციალური პროსტიტუცია და განსაკუთრებულის სიამოვნებით რყვნიან ერთი მეორის ცოლებს.

ნამდვილი საზიარო ცოლობა—ბურჟუაზიული ქორწინება და კომუნისტებს შეუძლიათ უსაყვედურონ მხოლოდ იმაში, რომ ნათ ფარისევლურათ მალულ საზიარო ცოლობის აღვილას, ოფიციალური საზიარო ცოლობა უნდათ შემოიღონ; მაგრამ თავის-თავათ ცხადია, რომ თანამედროვე პირობების მოსპობასთან ერთად მოსპობა მათის წყალობით წარმოშობილი საზიარო ცოლობა, ე. ი. პროსტიტუცია როგორც ოფიციალური, ისე არა-ოფიციალურიც.

კომუნისტებს — ამბობენ ბურჟუა-ნაციონალისტები-სამშობლოსა და ეროვნების მოსპობა სურთო.

მუშების სამშობლო არა აქვთ. მაშასადამე, როგორ შეიძლება წაართვა ადამიანს ის, რაც მას არ აქვს? პროლეტარიატის მიზანია, თავდაპირველათ პოლიტიკური ძალა მოიხვეჭოს, იგი ცთილობს ერთა ნაციონალური სხეული შექმნას, მოეწყოს ერის საზღვრებში და ამასთან ეროვნული რჩება, თუმცა სრულებით ისე არა, როგორც ეს ბურჟუაზიას ესმის.

ბურჟუაზიის განვითარება, ვაჭრობის თავისუფლება, მსოფლიო ბაზარის გაჩენა, საწარმოო წესისა და მის შესაფერ კხოვრების ურთი-ერთობის ერთგვარია ყველაფერი ეს იმის დამამტკიცებელია, რომ ეროვნული კარ-ჩაკეტილობა და სხვა და სხვა ხალხთა ინტერესების წინააღმდეგობა თან და თან ჰქრება.

როცა პროლეტარიატი გაბატონებდა, კიდევ უფრო დაჩქარდება ამავე ურთი-ერთობათა მოსპობა.

მარტო განათლებულ ქვეყნების პროლეტარიატს უნდა ღონის შეერთება პროლეტარიატის განთავისუფლების ერთ პირობათაგანია.

რამდენადაც ერთი ადამიანი უზრუნველ-ყოფილი იქნება მეორის გაყვლეთისაგან, იმდენად დაიხსნის თავს ერთი ერი მეორის ძალ-მომარეობისაგან.

ერებში კლასთა შორის განხეთქილების მოსპობასთან ერთად აღმოიფხვრება მტრული დამოკიდებულება ერთა შორისაც.

რაც კომუნისტთა ბრალდებას შეეხება რელიგიურისა, იდეოლოგიურისა და ფილოსოფიურის მხრივ, ეს საკითხები, საერთოდ, არ არიან ღირსნი უფრო დაწვრილებით განხილვისა,

ნუ თუ ძნელი მისახვედრია, რომ, როცა შეიცვლება ადამიანის ცხოვრება და საზოგადოებრივი ურთი-ერთობა, როცა ადამიანი სხვა მდგომარეობაში ჩადგება, მასთან ერთად შეიცვლება მისი აზრები, ის სხვანაირათ იწყებს აზროვნობას, სხვა ფერდება მთელი მისი შეგნება.

აზრთა ისტორია გვიმტკიცებს, რომ გონებრივ მოქმედების გადასხვაფერებას უკან მისდევს ნივთიერ მოქმედების გადასხვაფერებაც. ამა თუ იმ დროის გაბატონებული იდეები ყოველთვის გაბატონებულ კლასის იდეები იყო.

ლაპარაკობენ, რომ მთელს საზოგადოებაში რევოლუციო ნურ მოძრაობის შემქნელი იდეებია; ამითი ისინი აღნიშნავენ მხოლოდ იმ ფაქტს, რომ ძველი საზოგადოების შუაგულში ჩნდება ახალ წეს-წყობილების ელემენტები და, ძველის წყობილების დანგრევასთან ერთად, ინგრევა და იხრწნება ძველი იდეებიც. როცა ძველი ქვეყანა დაინგრა, ძველი სარწმუნოება დამარცხებულ იქნა ქრისტიანობის მიერ. როცა ქრისტიანული იდეები ადგილს უთმობდა მე XVIII საუკუნის განმანათლებელ იდეებს, ფეოდალურ საზოგადოებას სამკვდრო-სასიცოცხლო ბრძოლა ჰქონდა მაშინდელ რევოლუციურ ბურჟუაზიასთან. სინდისისა და სარწმუნოების თავისუფლების იდეა გამომხატველი იყო თავისუფალ კონკურენციისა სწავლა-ცოდნაში.

მაგრამ გვიბასუხებენ: ისტორიულ განვითარების მსვლელობასთან ერთათ, მართალია, იცვლებოდა რელიგიური, ხნეობრივი, ფილოსოფიური, უფლებრივი და სხვა იდეები, მაგრამ ამ განუწყვეტელ ცვლილების დროს რელიგია, ზნეობა, ფილოსოფია, პოლიტიკა, უფლება ხომ მაინც რჩებოდა და ინახებოდაო.

„ამას გარდა არსებობს საუკუნო ქეშმარიტებანი: თავისუფლება, სამართლიანობა და სხ., რომელნიც ერთნაირათ ეკუთვნის საზოგადო განვითარების ყველა საფეხურს. კომუნისმს კი უნდა მოსპოს საყოველთაო ქეშმარიტება, ის სპობს რელიგიას და ზნეობას, იმის მაგიერათ რომ გადასხვაფეროს იგი და, რადგანაც აგრე იქცევა, მაშასადამე, იგი წინააღმდეგია ისტორიულ განვითარების მთელ მსვლელობისა.“

(შემდეგი იქნება).

მსჯელობის უსპარული.

(ბ. ი. გამართელის წერილის გამო.).

სამწუხარო ფიქრების აღმძვრელია ბ. ივ. გამართელის წერილი «რა გზას უნდა დაადგეს სამღვდლოება», «ივერიის» მე-130 ნომერში მოთავსებული. ადამიანის აზრი იმდენათ და-

ფასდება, რამდენათაც იგი ახალ შუქსა ჰფენს საგანს, დანამდილი გზას აჩვენებს მკითხველს. ამასთანავე ადამიანის აზრი ავტორის საკუთარი პიროვნების მაჩვენებელი უნდა იყოს, იმისი მისწრაფების, იდეალის გამოხატველი. ამ მხრივ ბ. გომართელის წერილი უცნაურობის წყაროა. «მე მრწამსო, ამბობს ავტორი, რომ მომავალში კაცობრიობა და მასთან ერთად ქართველი ერიც მივა იმ შეგნებამდე, რომ ადამიანისათვის ყველაფერი აქ იწყება—დედა-მიწის ზურგზე—და აქვე თავდება. მაგრამ დღეს-დღეობით არც კაცობრიობა, არც ქართველი ერი ამგვარ შეგნებამდე არ მისულა. დღეს ქართველ ერის ერთ ნაწილს სარწმუნოებრივი გრძობა აქვს და ამიტომაც სამღვდლოების არსებობასაც საფუძველი აქვსო».

ბ. გომართელის წერილის პირველი ნახევარი სამართლიანი კრიტიკა სამღვდლოების დღევანდელი სამარცხვინო მოღვაწეობისა, ბოლოს კი ავტორი თვითონ სცდება გზას, ორჭოფ მდგომარეობაში ვარდება. არ გამოუდგებით ბ. გომართელს იმის წინასწარმეტყველებაში, თუ რა რწმენას მიღწევს მომავალში «კაცობრიობა და მასთან ერთად ქართველი ერი». ავტორის რწმენა კი დღეს ნათლათ სჩანს იმის წერილიდან. იმას სწამს, რომ ყველაფერი აქ იწყება დედა-მიწის ზურგზე—და აქვე თავდება. მაგრამ ხალხს ეს არა სწამს, საიქიოს საიღუმლოების მხილავ-მქადაგებელნი ეჭვირება და ამიტომ, ავტორის აზრით, ხალხს სჭირია სამღვდლოება, ხოლო სამღვდლოება არა დღევანდელი, ანგარებით სავსე, არამედ ზნეობით წმინდა, პატიოსანი.

ამ გვარი მსჯელობის კალაპოტი საოცრება რამ არის. ბოლომდის ავტორი საკუთარის ძალ-ღონით სჯიდა საგანს, საკუთარ თვალთა-ხედვის ისარს გვიმხელდა, ბოლოს კი რალაც უეცარ მანქანების ძალით, ხალხის ცნობა-გონებას შეაფერადა თავისი მსჯელობა, ხალხის მისწრაფების მიხედვით გვიწყო საუბარი, ხალხის თვალთა-ხედვის ისარს მიენდო.

რას გვეტყვის ბ. გომართელი, ნათლათ რომ დავანახვით აზროვნების რაგვარ უფესკრულის კიდემდე მიჰყავს მას თავისი მკითხველი.

რა სახელს დაარქმევთ თქვენ იმ ექიმს, რომელიც შემდეგ მსჯელობას ვადაგიშლით თვალ-წინ: «მე მრწამს, რომ მომავალში კაცობრიობა და მასთან, ერთად ქართველი ერიც მივა იმ შეგნებამდე, რომ სწეული ადამიანისათვის ნამდილი მეცნიერული მკურნალობაა საჭირო, მაგრამ დღეს-დღეობით არც კაცობრიობა, არც ქართველი ერი ამგვარ შეგნებამდე არ მისულა. დღეს ქართველი ერის ერთ ნაწილს სოფლის ექიმების და მკითხავების ნდობა აქვს და ამიტომ სოფლის ექიმების და მკითხავების არსებობას საფუძველი აქვსო».

ავტორის აზრის კალაპოტს რომ მივსდით, შემდეგს აღვიარებს: საჭიროა მხოლოდ, რომ სოფლის ექიმები და მკითხავები წმინდა ზნეობრივ მიზანს მიეღობოდნენო.

ნეტა თუ დაფიქრებულა ავტორი იმაზე, რა ბედი ეწევა ყველა სამკურნალო ფაკულტეტებს და მეცნიერებს ქვეყანაზე რომ ბ. გომართელისებური აზრი გამეფდეს.

ადამიანის აზრი იმდენათ დაფასდება, რამდენათ ნათლათ წარმოგიდგენთ საგანს, ამა თუ იმ მოვლენის დღევანდელ ვითარებას, დავანახვებთ რა პირობებში შექმნა ეს მოვლენა და რა გზას უნდა დაადგეს ადამიანი, რომ განაქარწყლოს ცრუმორწმუნოების შედეგი ესა თუ ის მავნე რწმენა. როცა ადამიანის აზროვნება სიცოცხლით ჰფეთქს, იმისი ნაწარმოებიც

ცოცხალი იქნება. საგნის ნათლათ მხილავი მწერალი არ უმტყუნებს თავის ნაწარმოებში საკუთარ მისწრაფებებს. ბიჭოდ იდეალს და ნათლათ დავანახვებთ, რა არის დღეს-დღეობით წინ და იმის მაგივრათ რა უნდა იყოს.

ავტორის აზრის მიხედვით კი მის მიერ ნაწინასწარმეტყველეთი მომავალი როგორღაც თავის თავად უნდა ჩომივარდეს ზეციდან, მწერალ-მოღვაწეებმა კი საჭიროთ უნდა აღიარონ ის, რაც წინანდელი და დღევანდელი უვიცობის შედეგია. რანაირათ უნდა გაქარწყლდეს ცრუ ექიმობა და მკითხაობა, თუ ადამიანი მთელი თავისი ზნეობრივ-გონებრივი ძალ-ღონით არ ამხედრდა მასთან საბრძოლველათ? განა იმით უნდა ვიჯეროთ გული, რომ გონების ბნელეთი დღეს შუქს ვერ გამოსცემს, მომავალში კი როგორღაც თავის თავათ განათლდება?

ამგვარ ვითამ და „ობიექტივურ“ მსჯელობას როგორღაც ცივი, უსოცოცხლო ფერი ადევს. იგი ვერავის ვერ გაუმხელს ჭეშმარიტებას, სწორ გზაზე ვერავის ვერ დააყენებს.

ბ. ი. გომართელის წერილის ბოლოში შემდეგ საოცარ სტრიქონს ვკითვულობთ, რომლიდან ნათლათ სჩანს, რომ ავტორს ვერ შეუგნია ქრისტეს ცნების ძირითადი აზრი, ქრისტიანური იდეალი. „ხალხს უნდა სამღვდლოება ქრისტეს მცნების მტკიცეთ აღმასრულებელი“, ბძანებს იგი. ავტორს არ ესმის, რომ ქრისტეს მცნება მაშვალს არა ცნობს ადამიანისა და ღვთის შორის, რომ იგი პირდაპირ, უმაშვლოდ, უღვიძებს თვითეულ ადამიანს სარწმუნოებრივ გრძობას, რომელიც ჰუმანობა კაცთ-მოყვარეობაში გამოიხატება. რას დაარქმევს ავტორი იმ დაკანონებულ ჯგუფს, იმ კასტას, რომელიც ხელო იგდებს მაგალითად უდიდეს გენიოსთა ნაწერებს და ქვეყანას აუწყებს, გენიოსთა და თქვენ შორის შუამავლები ჩვენა ვართ, დიდებულ მწერალთა აზრების გავრცელება განმარტება ჩვენდამა რწმენებულიო.

ავტორს როგორც განათლებულ კაცს, კარგათ უნდა ესმოდეს, რომ თვითეული დიდებული ნაწარმოების ძლიერება იმაში გამოიხატება, რომ იგი მარტივი და თან ღრმა ფიქრებაა და გრძობებს უღვიძებს ადამიანს, რომ გენიოსური ნაწარმოები ადამიანთა ძირითად საზოგადო ბუნებას მიმართავს და ამიტომ ძლიერი გავლენა აქვს ჩვენზე. მაღალი გენიოსური აზრი წოდებრიობას, კასტებს უარყოფს, იგი ადამიანთა საერთო საკუთრებაა, ერთობის, ძმობის მომასწავებელია. ის ვინც ამბობს, რომ ამა თუ იმ გენიოსურ ნაწარმოების გავრცელება-განმარტვა ამა თუ იმ დაკანონებულმა დასმა უნდა იყოს, ვერ მიმხვდარა, რომ თვითონ სჭრის იმას, რასაც კერავს. სამღვდლოებაზე მხოლოთ ეს ითქმის რაც მთავრობის შესახებ სოქვა ამე რიკელმა ფილოსოფოსმა: ის მთავრობა სჯობს სხვებს, რომელიც ყველაზე ნაკლებ მთავრობსო. ამ მხრივ რამდენათაც სამღვდლოება სამღვდლოებს იმდენათ უარყოფს ქრისტეს მცნებას.

ავტორი რომ სერიოზულათ, შეგნებულათ მოჰკიდებოდა საგანს, უნდა დაფიქრებულიყო იმაზე, თუ რამდენათ შეუძლია უწმინდურ ჭურჭელს წმინდა ცხოვრების წყლის გადაცემა. მკვდარი ფორმა, წარსულის ანდერძი, წმინდა ჭეშმარიტების ამრევი უწმინდური ჭურჭელია.

ი. ნაკაშიძე.

რედ.-გამომც. ი. პ. როსტომაშვილი.